

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: **«ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ»**

Виконала:
Студентка 4 курсу, УО-41
Спеціальності
292 Міжнародні економічні відносини
освітньої програми
«Міжнародні економічні відносини»
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти

Лобазова Т.С.

Керівник: д.е.н., проф. Матюшенко І.Ю.

Рецензент: к.е.н., доц. Дуна Н. Г.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. О. кафедри міжнародних економічних відносин
імені Артура Голікова
Марченко І. С.

«___» _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Лобазовій Тетяні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Євроінтеграція України в умовах повоєнного розвитку
керівник роботи д.е.н. проф. І. Ю. Матюшенко,
затверджені наказом по університету від «24» 01.2024 р. №4002-5/162
2. Строк подання студентом роботи 23.05.2024
3. Перелік питань, які потрібно розробити:
 1. Визначити сутність євроінтеграційного процесу України;
 2. Виявити зміни в зовнішній політиці та роль міжнародного співтовариства у підтримці України;
 3. Узагальнити ключові переваги та виклики євроінтеграційних досягнень України в умовах війни;
 4. Охарактеризувати роль внутрішніх реформ та міжнародної співпраці в забезпеченні подальшого руху України до ЄС;
 5. Проаналізувати сценарії та перспективи євроінтеграції України в умовах повоєнного розвитку.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Загальне становище євроінтеграції України
2	Аналіз перспектив та подальшого розвитку інтеграції України до ЄС в умовах повоєнного розвитку

5. Дата видачі завдання: 01.12.2023

Студент

підпис

Т. С. Лобазова

ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

І. Ю. Матюшенко

ініціали, прізвище

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1. Теоретичні засади євроінтеграції України.....	8
1.1. Сутність євроінтеграційного процесу України.....	8
1.2. Зміни в зовнішній політиці та роль міжнародного співтовариства у підтримці України	17
Висновки до першого розділу.....	27
Розділ 2. Перспективи та подальший розвиток євроінтеграції України в умовах повоєнного розвитку.....	29
2.1. Ключові переваги та виклики євроінтеграційних досягнень України в умовах війни.....	27
2.2. Роль внутрішніх реформ та міжнародної співпраці в забезпеченні подальшого руху України до ЄС.....	35
2.3. Сценарії та перспективи євроінтеграції України в умовах повоєнного розвитку.....	44
Висновки до другого розділу.....	50
Висновки.....	52
Список використаних джерел.....	55
Додатки.....	64

ВСТУП

Актуальність теми: Найбільшою геополітичною подією в світовому устрою після закінчення Другої світової війни є створення Європейського Союзу, який завдяки масштабній інтеграції країн став потужним геополітичним центром. Перспективи впливу ЄС на світову політику залежить від ефективної співпраці з країнами-сусідами. Таким чином, співробітництво з ЄС є суттєвим політичним рішенням як для України, так і для країн ЄС, оскільки серед найважливіших аспектів відновлення та перспектив України в умовах повоєнного розвитку є саме процес євроінтеграції. Перш за все, вступ до Європейського Союзу має потенціал суттєво сприяти політичній, економічній і соціальній стабілізації країни. Європейська інтеграція стала не лише стратегічним вибором України, але й кроком до зміцнення демократії, прав людини, забезпечення безпеки та стабільності в регіоні.

Україна зараз стикається зі складними викликами, які виникли внаслідок повномасштабного вторгнення. Російська агресія порушила міжнародний порядок, загрозила територіальну цілісність та суверенітет України. Тому євроінтеграція за цих умов набуває особливого значення як спосіб консолідації держави та захисту держави від зовнішніх загроз.

Практичні й теоретичні моменти питання євроінтеграції України представлені у працях багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, серед яких: Д. Ляпін, А.П. Голіков, В.І. Андрейко, М.О. Баймуратов, І.Л. Бородін, І.І. Вовканич, І.І., Волкова, В.Є. Гулієв, Ю.О. Волошин, В.В. Муравйов, Н.Б. Мушак, О.М., Лисенко, О.В. Святун, М. Хепнер, А. Шефер, О.М. Шпакович, І.В. Яковюк; а також дисертації, публікації та монографії останнього періоду з актуальних питань євроінтеграції України О.О. Борзенко, С.С. Волкова, А.В. Волошенко, М.М. Палінчак, А.С. Політова, А.М. Процедімова, Н.О. Степаненко, І.О. Тарнавська, С. Толстов. Теоретико-методологічну базу сучасних процесів європейської інтеграції розкрили в своїх наукових дослідженнях: Г. Асланян (проблеми удосконалення

інституційних механізмів європейської інтеграції України), М. Гнатюк (відносини України з ЄС та процес європейської інтеграції української держави), Н. Гнидюк (механізми координації політики європейської інтеграції в Україні), М. Калина (нормативно-правове регулювання державної євроінтеграційної політики України), І. Кравчук (удосконалення стратегічного планування європейської інтеграції України), О. Овчар (інституційні перетворення в системі реалізації євроінтеграційної політики України) та ін.

Водночас російська збройна інтервенція де-факто прискорила євроінтеграційні процеси в Україні, тим самим зміцнилася солідарність ЄС щодо України у протистоянні країні-агресору, оскільки Україна зараз захищає не тільки свою незалежність та свободу, а й країни ЄС від континентальної експансії країни-агресора, тому зараз Україна сприяє на політичний лад і майбутнє всіх країн Євросоюзу. Незважаючи на це, українська держава має виконати ще багато переліків для успішної євроінтеграції та вступу до Євросоюзу. Отже, обрана тема є вкрай актуальною, оскільки визначає перспективи розвитку України та Європейського Союзу в умовах повоєнного розвитку.

Метою дослідження є вивчення євроінтеграційних процесів України та визначення подальших перспектив євроінтеграції в умовах повоєнного розвитку.

Мета дослідження передбачає виконання таких завдань:

- вивчити теоретичні засади євроінтеграційних процесів України;
- охарактеризувати зміни в зовнішній політиці та визначити роль міжнародного співтовариства у підтримці України
- визначити ключові переваги та виклики євроінтеграційних досягнень України в умовах війни;
- охарактеризувати роль внутрішніх реформ та міжнародної співпраці в забезпеченні подальшого руху України до ЄС;
- визначити сценарії та перспективи євроінтеграції України в умовах повоєнного розвитку.

Об'єктом дослідження є вивчення сукупності зв'язків (політичних, торгових, інвестиційних, фінансових, культурних) між Україною та ЄС в умовах протистояння країні-агресору.

Предметом дослідження є реалізація євроінтеграції України в умовах повномасштабної війни та перспективи розвитку в повоєнний час.

У процесі дослідження були використані такі **методи дослідження**: положення економічної теорії, роботи вітчизняних та зарубіжних вчених в області євроінтеграції., методи теоретичного узагальнення, аналізу, ґрунтування та класифікації, метод статистичного аналізу, метод порівняння, метод системного та регресійного аналізу тощо. Інформаційною основою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України з питань стосовно євроінтеграції, дані Державного комітету статистики України, аналітичні звіти інституцій ЄС, результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, містить 70 сторінок тексту, 4 рисунків, 7 таблиць, 5 додатків, список використаних джерел містить 32 найменувань літератури та 44 електронної публікації.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

1.1 Сутність євроінтеграційного процесу України

Найбільш успішним у світовій історії союзом країн у найпотужнішу політичну та економічну систему є Європейський Союз. Сьогодні ЄС складається з 27 країн світу. Завдяки великому економічному потенціалу в країнах Євросоюзу забезпечується високий рівень добробуту населення, успішно вирішуються складні соціальні проблеми, гарантується надійний соціальний захист громадян.

Термін «інтеграція», від латинського «*integratio*» - поповнення, відновлення означає поєднання політичних, економічних, етнічних та громадських структур на рівні регіону, країни та міжнародному рівні. Згідно з Великим Тлумачним Словником сучасної української мови, інтеграція розглядається як доцільне об'єднання структур окремих частин цілісної системи [1, с. 401]. На думку М. Назаренко інтеграція являє собою поєднання систем з метою проведення спільної міжнародної політики, щоб досягнути спільні цілі [2].

Європейська інтеграція – являє собою процес взаємодії соціальних та політичних інституцій держав Європи, який стимулює створення нової політичної системи Європейського Союзу. Євроінтеграція країн є ефективним способом уникнути війни між державами на континенті, що стало наслідком Першої та Другої світових війн 20 століття та зміни світового устрою [3].

Згідно з поглядами В. Копійко, євроінтеграція – це процес об'єднання держав та суспільств на європейському континенті у політичні, економічні і соціальні структури в загальну систему, кінцевим результатом якого є формальний політичний або економічний союз країн [4, с. 673]. І. Артьомов і В. Стрельцов підтримують таке твердження у процесі розглядання євроінтеграції в якості правового, політичного та економічного союзу

європейських держав, що обумовлено господарською залежністю країн та взаємно вигідним доповненням національних економік [5, с. 286].

Зазначимо, що В. Новицький вважає євроінтеграцію не тільки потужним фактором економічного добробуту населення країн ЄС та ефективного розвитку міжнародної торгівлі, але є основним геополітичним центром країн, у тому числі й України, який є суттєвим фактором на міжнародному рівні [6, с. 8].

Євроінтеграція – політичний вибір України, одна з ключових вимог у Революції Гідності 2014 року. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України інтеграція в європейський простір відіграє важливу роль на шляху до модернізованої економіки, подоланню технологічної відсталості, залученню іноземних інвестицій і новітніх технологій, створенню нових робочих місць, підвищенню конкурентоспроможності, виходу на світові ринки, згідно зі стандартами ЄС. Як наслідок Україна обрала модель соціально-економічного розвитку, згідно з існуючими європейськими країнами [7, с. 145].

Європейський вибір у зовнішній політиці України був задекларований у 1988 роках, що обумовлено початком розпаду СРСР і суверенізації країн, які входили в Союз. Так, вже в «Декларації про державний суверенітет України», схвалений Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р., проголошуючи незалежність та рівноправність у зовнішніх зносинах, було заявлено щодо активної участі України в загальноєвропейському процесі та європейських структурах [8]. Розвиток відносин України та Євросоюзу можна поділити на декілька етапів.

Першим етапом, який починається з 1991 року, є проголошення незалежності України та визнання її на міжнародній арені, особливо у міжнародних відносинах з Європейським Союзом. Проте, згідно з міркуваннями багатьох вчених, початок відносин України та Європейського Союзу починається саме у 1992 р., з моменту проведення зустрічі між Президентом України, на той час Л. Кравчуком, і Головою Комісії Європейських Співтовариств Ж. Делором [9, с. 386]. Далі спостерігається

активний розвиток України та Європейського Союзу. Цей період характеризується вибором України саме європейського шляху, встановленням та удосконалюванням відносин з ЄС, тобто закладанням фундаменту для подальшої євроінтеграції України. 19 грудня 1991 р. Європа відреагувала на наміри України щодо європейського напрямку: була прийнята Декларація ЄС щодо України, в якій ЄС ухвалив демократичний напрямок Всеукраїнського референдуму та пролунав заклик виконувати всі колишні зобов'язання СРСР, а також підтримувати з ЄС діалог відкритого і конструктивного характеру [10]. У 1994 р. Україна стала першою країною з колишніх республік СРСР, яка підписала Угоду про партнерство і співробітництво (УПС), яка була ратифікована державами-членами ЄС 1 березня 1998 р. І вже 11 червня 1998 р. Президентом України було впроваджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу [11], а 14 вересня 2000 р. – Програму інтеграції України до ЄС, що є важливим інструментом щодо підготовки держави до євроінтеграції. Основою Програми є розробка щорічних планів дій. Згідно з Указом Президента України у 2002 році було утворено Державну раду з питань європейської і євроатлантичної інтеграції [12]. За цей час було затверджено стратегію в рамках Європейської політики сусідства, розпочато обговорення щодо надання Україні статусу країни з ринковою економікою, стосовно безвізового режиму з ЄС та спільної розбудови кордону Україна – ЄС. Нарада з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ/ОБСЄ) – є першою з європейських структур, до якої 30 січня 1992 року приєдналася Україна, яка 26 лютого того ж року підписала Гельсінський Заключний акт НБСЄ 1975 р. і цим підтвердила відданість принципам Європи, а саме підтримання міжнародного миру й безпеки, дотримання прав людини та розвиток співробітництва між країнами-членами [13]. А 14 липня 1992 року Україною було заявлено бажання приєднатися до найстарішої загальноєвропейської політичної установи – Ради Європи, яка була створена у травні 1949 року для досягнення більшої згуртованості її членів у справі захисту та втілення в життя ідеалів і принципів, які є спільним надбанням країн, і 16 вересня того ж року

Україна отримала статус в ПАРЄ, в якості спеціально запрошеного гостя, а вже 9 листопада 1995 р. стала повноправним членом Ради Європи. Завершенням цього етапу вважається ратифікація Спільної стратегії ЄС щодо України, в якій зазначається європейський політичний напрямок країни [14].

Початком другого етапу є затвердження Програми інтеграції України до ЄС (вересень, 2000 р.). У цій Програмі були визначені короткострокові (2000—2001), середньострокові (2002—2003) та довгострокові (2004—2007) завдання євроінтеграції України. Пріоритетними завданнями є: реформування законодавства згідно з нормами ЄС; початок проведення переговорів стосовно зони вільної торгівлі з ЄС та укладання угоди; отримання членства у Світовій організації торгівлі (СОТ) та ін [15]. Другий період відіграє потужну роль у розвитку відносин ЄС та України, оскільки він характеризується активними подіями до шляху України в ЄС. Наведемо декілька прикладів: запровадження інституту Уповноваженого України з питань європейської інтеграції, створення Державної ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції, затвердження стратегії дій Україна – ЄС; проведення переговорів щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС; початок створення засадничої бази щодо вступу України до Європейського Союзу як повноправний член, реалізації завдань у рамках Плану дій «Україна – ЄС», реформування Верховною Радою законодавств України згідно з законодавствами ЄС, підготовки висококваліфікованих кадрів для початку реалізації євроінтеграційного напрямку; прийняття участі у заходах в рамках «Програми партнерство заради миру» та Ради євроатлантичного партнерства. Результатом цього на саміті Україна – ЄС в Києві у вересні 2007 р. було відзначено великий прогрес, досягнутий у виконанні Плану дій Україна – ЄС, також ЄС підтримали наміри України стати спостерігачем в рамках Договору про Енергетичне Співтовариство [16].

Під кінець другого етапу відбулися поворотні події, які призвели до нестабільної політичної ситуації в Україні та віддалили її від ЄС. Можна визначити дві події: перша це парафування Угоди про асоціацію між Україною

та ЄС 30 березня 2012 р., до другої слід віднести рішення Кабінету Міністрів щодо призупинення підготовки підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (21 листопада 2013 р.). Таке рішення призвело до масових протестів та мітингів, які призвели до Революції Гідності та політичної нестабільності в державі, а в подальшому й зміни влади.

Третім етапом прийнято вважати рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України» 22 лютого 2014 р. У тому числі ратифікацію Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною та прийняття Закону «Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС» (№ 207). Станом на 22 квітня 2015 р. уряд ухвалив 33 розпорядження про схвалення 129 планів імплементації 179 актів законодавства ЄС [17].

Ратифікація українським парламентом у вересні 2014 р. Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стала початком стрімкого прискорення євроінтеграційних процесів в Україні. Ці події слід віднести до четвертого етапу. Водночас активізувалася діяльність у рамках таких інтеграційних ініціатив, як «Східне партнерство», «Транс'європейська транспортна мережа (TEN-T)», «Горизонт 2020», «Євратом», «Еразмус+», «Креативна Європа», «Дім Європи» в Україні та ін. [18]. За оцінкою Єврокомісії, в період з 2014–2021 рр. загальна фінансова підтримка Євросоюзу щодо сприяння процесу стабілізації та реформ в Україні становила 16,5 млрд євро [19].

Очевидні переваги, що досягнуто протягом четвертого періоду (2014–2021 рр.) європейської інтеграції України, пов'язані з її інституційним та соціальним розвитком. За цей період Україна зміцнила свої позиції у міжнародних рейтингах, зокрема за такими показниками, як індекс демократії, індекс свободи преси, індекс сприйняття корупції, індекс ведення бізнесу, індекс глобальної конкурентоспроможності тощо (табл. 1.1) (Додаток Г).

Динаміка позицій України у міжнародних рейтингах 2014-2023 рр.

№	Рейтинговий показник	2014 р.	2021р.	2023 р.
1	Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index)	142 місце серед 175 країн світу	117 місце серед 179	104 місце серед 180 країн
2	Індекс свободи преси (World Press Freedom Index), розраховується МНГО «Репортери без кордонів»	127 місце серед 180 країн світу	96 місце серед 180 країн світу	79 місце серед 180 країн світу
3	Індекс ведення бізнесу (Doing Business Index), розраховується Групою Світового банку	87 місце серед 189 країн світу	64 місце серед 190 країн світу	63 місце серед 190 країн світу
4	Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), розраховується Всесвітнім економічним форумом	84 місце серед 148 країн світу	83 місце серед 141 країни світу	44 місце серед 141 країн світу
5	Індекс процвітання Інституту Legatum (Legatum Prosperity Index)	63 місце серед 142 країн світу	92 місце серед 167 країн світу	74 місце серед 167 країн світу
6	Індекс людського розвитку (Human Development Index), розраховується ПРООН	83 місце серед 187 країн світу	74 місце серед 189 країн світу	77 місце серед 191 країн світу
7	Валовий національний індекс щастя (Gross National Happiness Index), розраховується міжнародним проектом «Мережа рішень сталого розвитку» при ООН	87 місце серед 156 країн світу	123 місце серед 149 країн світу	92 місце серед 137 країн світу

Джерело: [18]; [22]

Однак за деякими показниками згідно з даними табл. 1.1. протягом 2014–2021 рр. визначається погіршення показників за такими індексами: індекс процвітання Інституту Легатум, індекс людського розвитку та національним індексом щастя. Причинами цього є кризова ситуація у соціальній сфері України, а також формування тенденції до соціальної дивергенції з Євросоюзом [20]. Підтвердженням цього є звіт в Резолюції Європарламенту від 11 лютого 2021 р., який присвячений оцінці імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [21].

2022 р – це п'ятий етап відносин України та ЄС, який є найважчим роком для України через повномасштабне вторгнення Росії. Війна призвела до великих економічних, соціальних та гуманітарних проблем в країні, масштабних втрат, пошкодженню інфраструктури, втрати територій, погіршенню економіки, інфляції та повної нестабільності в країні. В такі важкі часи не можна було уявити позитивний розвиток євроінтеграційних процесів та зближення України до ЄС. Але реакція європейської спільноти та підтримка світу у боротьбі України за свою свободу та незалежність, а також за свободу європейських країн, оскільки країна фактично захищає східний фланг ЄС і НАТО від країни-агресора, призвели до унікального досвіду в історії, особливо в євроінтеграційному процесі. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, продовжує європейські реформи в усіх сферах, поглиблює секторальне співробітництво з ЄС та виконує вказані положення Угоди про асоціацію і рекомендації Єврокомісії. Нинішній етап євроінтеграції обумовлено комплексними факторів та викликами зовнішнього та внутрішнього характеру. До цього відноситься невизначеність політико-економічних процесів у світі, зростаюча конфронтація між найвпливовішими центрами світу, кризові явища, нестабільність тощо. Всі ці фактори обумовлені російською агресією, яка є найбільшою перешкодою для європейського вибору України. Відповідно до урядової комунікації Україна у 2022 році отримала безвізовий режим з ЄС у енергетичній, економічній, транспортній та митній сферах. Було підписано угоди про участь у програмах ЄС «Митниця» для співробітництва в митній сфері та «Fiscalis» для співробітництва в галузі оподаткування. Також Україна прийняла участь у програмі «Цифрова Європа» із загальним бюджетом близько 7,5 млрд євро [22].

Станом на 2023 рік Україна продовжила рухатися до відкриття переговорів про вступ, виконуючи рекомендації Єврокомісії: перебудова судової системи та антиолігархічного закону, покращення заходів щодо боротьби з корупцією та відмиванням коштів, а також було приведено до норм

ЄС ринок медіа і реклами [23]. За цей рік зміцнилася енергостійкість – було завершено проект синхронізації української та європейської енергосистем. 14 грудня 2023 року було ухвалено Європейською Радою рішення про відкриття переговорів щодо членства України в ЄС. 3 лютого 2023 року вперше після початку повномасштабного вторгнення Росії відбувся в Києві Саміт між Україною та ЄС, на який прибула Президент Єврокомісії та 15 комісарів ЄС. Було обговорено такі питання: процес вступу до ЄС, підтримка європейської спільноти, ініціативу України щодо справедливого миру та підзвітності, реконструкцію та економічне співробітництво та глобальну продовольчу безпеку. В свою чергу Президент України Володимир Зеленський здійснив дипломатичні візити Лондону, Парижу та Брюсселю з метою обговорення гарантії надходження необхідної Україні зброї та початку переговорів про членство в ЄС [24]. Також слід зазначити, що протягом 2023 року в якості підготовки України до переговорів було проведено 51 навчальний захід, в яких приймали участь майже всі органи центральної виконавчої влади та Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, а також держслужбовці у межах програми «NatoIn4Capacity Building» та за підтримки Естонського центру міжнародного розвитку [25]. Зазначимо, що цього року ЄС ухвалило 10,11 та 12 санкційні пакети проти РФ.

З 1 січня 2024 року «Укренерго» визначили повноправним членом ENTSO-E. В червні прогнозується розвиток зовнішніх відносин України з ЄС: імпорт електроенергії з країн ЄС визначена на рівні 1200 МВт, восени її збільшать до 1700 МВт [26]. Після ухвалення Єврокомісією 12 березня переговорної рамки щодо членства України, наступним кроком є затвердження цього рішення лідерами країн-членів ЄС. Про це розповів Президент України Володимир Зеленський у своєму вечірньому зверненні 13 березня. У виступі було сказано, що очікується відповідь європейського політикуму щодо затвердження. Важливим фактором буде запровадити необхідні заходи для початку переговорів уже під час бельгійського голосування в першому півріччі цього року [27]. 20 березня 2024 року Україна

подала до Європейської Комісії План щодо України, який є основою реформ та інвестицій у рамках першого рівня інструменту. Очікується оцінювання Комісією Плану і надання пропозиції щодо імплементаційного рішення Ради, що встановлює умови для виплати підтримки.

Узагальнюючи проаналізовані етапи відносин між Україною та ЄС можна визначити наступні хронологічні дати:

- 1991–1994 рр. — період виявлення зовнішньополітичного напрямку Українського Уряду та ініціативність щодо співробітництва з Європейським Союзом, але невизначеність з боку ЄС;

- 1995–1998 рр. — «інерційний період», але із початком постійного діалогу між Україною і ЄС на вищому та найвищих рівнях;

- 1999–2004 рр. — «смутий час», в який Президент України зробив організаційно-законодавчі кроки, щоб започаткувати стратегічний зовнішньополітичний курс до Європейського напрямку, але водночас з'явилися внутрішньополітичні випробування, які відіграли негативну роль у зовнішній політиці України. Такі випробування включали: корупцію, тіньову економіку тощо), що мало негативні наслідки щодо успішної та швидкої Євроінтеграції України;

- 2005–2013рр. — «переговорний період», де незважаючи на багато поворотних подій у співробітництві з Європейським Союзом, досягнення були в основному в переговорному форматі та деклараціях, але в дійсності не було прогресу у контексті певних дій та досяганні результатів, і як наслідок цей період став «часом нереалізованих можливостей»;

- 2014 р.- 2022 р.— період, пов'язаний із узгодженням та ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом в умовах воєнного конфлікту на сході України, а також української кризи та реформування ЄС.

- від 2022 р. — унікальний період з початку повномасштабного вторгнення, пов'язаний із наданням Україні європейської перспективи та статусу кандидата на членство ЄС (Додаток Б).

1.2 Зміни в зовнішній політиці та роль міжнародного співтовариства у підтримці України

Аналізуючи історичну ретроспективу, можна сказати, що Українська влада тривалий час вела невизначену зовнішню політику між двома політичними векторами, спостерігалось помітне коливання між «східним» (євразійським) і «західним» (європейським) векторами та згідно з діями уряду було намагання поєднати ці два вектори. Але після Революції Гідності у 2014 р. Україна обрала «західний» вектор та затвердила європейський напрям у Конституції України в 2019 р. [28].

В зовнішньої політиці України європейський напрямок являє собою розвиток й поглиблення двосторонніх зв'язків із країнами Європи, активна участь у забезпеченні загальноєвропейської безпеки та миру, співробітництво з європейськими структурами та інституціями з остаточною метою приєднання до них. Реалізація євроінтеграційного курсу України включає низку складних проблем і завдань перед Урядом, зовнішньополітичним відомством, в тому числі і українським суспільством. Зазначимо, що в силу сьогоденних обставин в умовах війни європейський напрям виявився складним шляхом, оскільки є політичним маневруванням між Заходом і Сходом. Завданням української зовнішньої політики є підтримання та контроль дій стосовно Заходу та Сходу, щоб зберегти зовнішньополітичні цінності та зусилля держави. Український шлях до Європи — це вибір українського народу, що включає свободу, демократію та впевненість у завтрашньому дні. Україна пододала багатовікову бездержавність, і тому будь-які обмеження українського суверенітету є вкрай неприйнятними [29].

Незважаючи на те, що конфлікт з Росією триває вже з 2014 року, повномасштабне вторгнення у 2022 році остаточно виявило важливість роботи вищого політичного керівництва України стосовно дипломатичного фронту з міжнародними партнерами. Вже з січня 2022 року спостерігалися активні дії щодо розширення партнерів, солідарних з Україною. До відомих напрямів

можна віднести превентивні дії, такі як санкційний тиск на Росію, якою метою є зниження ризиків та масштабів агресії, також слід віднести кроки щодо посилення військових здібностей України.

Утім, 24 лютого 2022 року стало новим етапом в українській дипломатії воєнного часу. Комунікація на вищому та найвищих рівнях відразу з початку повномасштабного вторгнення перейшла в формат цілодобового менеджменту з великою щільністю контактів із партнерами, у тому числі широким порядком денним. Зосередження влади України припадало на такі питання: пошук умов політико-дипломатичної деескалації та скоріше припинення війни; домовленості щодо надання Україні військово-технічної допомоги у протистоянні з країною-терористом; виконання дій щодо зменшення гуманітарної катастрофи в Україні; фіксація та документація фактів воєнних злочинів, скоєних російськими окупантами для подальшого розгляду в Гаагському Міжнародному Суді; посилення санкційного тиску на фізичних та юридичних осіб рф, які причетні до підтримки агресії Росії проти України; розробка плану притягнення до відповідальності влади росії за скоєні злочини та виплачування в майбутньому репарацій; надання фінансової та гуманітарної допомоги Україні від іноземних партнерів, міжнародних організацій для підтримання та вирівнювання фінансової системи України; забезпечення гідних умов перебування українських біженців за кордоном; залучення іноземних інвестицій для відновлювання пошкодженої інфраструктури, створення відповідних інституційних баз;; розробка та просування президентської формули миру, гарантій безпеки для України тощо [30].

Протягом 2022-2023 рр. політична діяльність дипломатичного корпусу України переважно зосереджувалася на побудові міжнародної коаліції в протистоянні країні-терористу, отриманню необхідної воєнної, безпекової, фінансової та гуманітарної допомоги, а також подоланню негативних наслідків активних бойових дій. Незважаючи на те, що частиною методів класичної дипломатії неможливо було користатись та впроваджувати через

воєнний стан та зміну пріоритетів, українські політики використовували наявний інструментарій та активізували дипломатичну діяльність за багатьма напрямками. У тому числі була активізована робота багатьох дипломатичних представництв за кордоном. Спостерігалася постійна комунікація на найвищому рівні зі США, Великою Британією, Польщею, державами Балтії та Центральної Європи та візити лідерів країн та міжнародних організацій до Києва.. Загалом з початку війни було організовано візити президентів та очільників урядів 39 країн Європи, Азії, Північної Америки та Латинської Америки, Австралії (табл. 1.2) (Додаток Д).

У 2023 році спостерігались успішні дії української дипломатії. Продовжувався міжнародний політичний тиск на країну агресора з боку країн партнерів, у тому числі було запроваджено 10, 11 та 12 санкційні пакети; завдяки успішній роботі українського дипломатичного корпусу, Росія більше не є учасником 29 міжнародних організацій, таких як Міжнародний Суд ООН, ЮНЕСКО, Організації із заборони хімічної зброї, Ради Міжнародної морської організації тощо.

Таблиця 1.2

Десять принципів дипломатії воєнного часу у 2023 р.

№	Принцип
1	Відповідність міжнародних заяв внутрішнім реформам
2	Перехід стратегічних комунікацій на рівень індивідуального підходу
3	Активізація діалогу з великим бізнесом та транснаціональними корпораціями
4	Лідерство України у міжнародних організаціях
5	Особисті візити
6	Часові рамки
7	Залучення потенціалу країн-партнерів
8	Поєднання політичного лідерства України та країн-партнерів
9	Посилення кадрового потенціалу закордонних дипломатичних установ
10	Синергія державних органів та представників експертного середовища та громадських організацій

Джерело: Складено автором за матеріалами: [30, с. 294]

Після проведення 24-ого Саміту Україна-ЄС, який відбувся 11-12 липня 2023 року, було зазначено позитивне приближення України до Альянсу НАТО. Також варто зазначити, що у жовтні 2023 року в Києві відбулося перше в історії виїзне засідання Ради міністрів закордонних справ ЄС. За цей період було здійснено багато візитів до України міжнародних лідерів таких країн: Японії, Республіки Кореї, Катару, Саудівської Аравії, Бахрейну, Ізраїлю, ОАЄ, африканських держав - особливо Україна посилила дипломатичні відносини з Єгиптом, Угандою, Республікою Конго, ПАР, Сенегалу, Союзу Коморських Островів. Для України африканський регіон є перспективним з боку економічного співробітництва, а саме агро-продовольчий напрямок.

На сьогоднішньому порядку денному вступ України до НАТО та ЄС є найпріоритетнішими напрямками зовнішньої політики України. Зазначимо, що становлення України повноправним членом НАТО включає не тільки посилення обороноздатності та в цілому військового аспекти України, але й впровадження стандартів у сфері демократії та дотримання прав людини [31]. Україна підтримує цінності європейських країн. Однак, для повноцінної інтеграції в європейський простір Україні необхідно запровадити ключові реформи, що є найвпливовішим чинником для приєднання України до ЄС. Так, Україна вже розпочала реформування різних галузей з початку надання статусу кандидата для вступу до ЄС. У якості прикладу наведемо реструктуризацію портів на річці Дунай (що є «головною артерією» європейському імпорту з початку повномасштабної війни) [32].

Проаналізувавши політико-дипломатичні дії та висловлювання міжнародних партнерів України, визначено засудження повномасштабного вторгнення Росії на рівні міжнародних об'єднань, а також на національному рівні. Політичним та історичним проривом року у відносинах України з ЄС стало надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, що є важливою особливістю нинішнього етапу євроінтеграції, яке обумовлено безпрецедентною інтенсивністю переговорів на вищому та найвищих рівнях,

високим рівнем довіри, лібералізацією та поліпшенням торгово-економічних відносин, спільним протистоянням російській експансії.

З 24 лютого 2022 року лідери ЄС зміцнили лобіювання та відстоювання інтересів України на міжнародному рівні з метою підтримки України в повномасштабній війні та ізоляції РФ, тим самим підтвердили свою позицію щодо засудження агресії. Протягом 2023 року були ініційовані проукраїнські резолюції і рішення в рамках ГА ООН, ЄС, ПАРЄ, НАТО, ОБСЄ, G7, G20; низка парламентів країн ЄС визнали Росію державою-спонсором тероризму, але не всі країни ЄС підтримали таку резолюцію; багатьох представників РФ виключили зі складу авторитетних міжнародних організацій [33].

Була активізована військово-технічна допомога Україні для одержання перемоги, а також було доповнено спільну європейську безпекову політику новими заходами та ініціативами у відповідь на ескалацію російської загрози:

- постачання державами ЄС Україні зброї і військового обладнання — від реактивних систем залпового вогню, систем ППО, танків і гаубиць до радарів, пристроїв для розмінування, медичного обладнання і зимового одягу [34];

- за період повномасштабної війни Європейський фонд миру (EPF) виділив Україні €3,1 млрд. для оборони [35];

- міністри оборони країн ЄС беруть регулярну участь у зустрічах з оборонними силами України (UDCG), що діє на американській авіабазі Рамштайн у Німеччині; у тому числі з кінця 2022 року було розпочато спеціалізовану підготовку українських військових країнами-членами НАТО (EUMAM Ukraine) [36];

- станом на грудень 2023 р. ЄС відкрив у Києві лабораторію кіберзахисту для ЗСУ. Це сприятиме запобіганню вторгнення в інформаційний простір України, боротьбою з кібератаками [37];

- станом на січень 2024 року Україна отримала військово-фінансову допомогу на суму 13 млрд дол. США;

Також була активізована фінансова, економічна та гуманітарна допомоги з початку повномасштабної війни. ЄС ініціювали низку грантових, позикових

та кредитних програм, а також були здійснені гуманітарні поставки. В червні 2022 р. Рада ЄС надала €9 млрд. термінової макрофінансової допомоги на 2022 р; а 16 грудня 2022р. лідерами ЄС було затверджено план надання Україні регулярної макрофінансової допомоги в обсязі до €1,5 млрд. щомісяця з 1 січня 2023 року, на загальну суму €18 млрд. Станом на 2024 рік не спостерігається зростання допомоги країнами ЄС: за січень та лютий 2024 року загалом було виділено 6 млрд євро допомоги, яка майже вся була зосереджена на військову допомогу. Слід констатувати, що таких обсягів допомоги недостатньо, щоб заповнити прогалину, яка була утворена відсутністю допомоги США [38].

Важливою складовою гуманітарної допомоги ЄС є допомога українським біженцям в Європі та надання притулку. За оцінками експертів ООН, станом на лютий 2024 р., число українських біженців, зареєстрованих в Європі, становило 6,5 млн. Легальне перебування українських біженців в ЄС було задекларовано 18 березня 2022р. Радою ЄС в Директиві «про тимчасовий захист громадян України на території країн об'єднаної Європи». Цей механізм передбачає доступ до ринку праці, житла, соціального забезпечення, медичної допомоги, освіти для мільйонів громадян України, які тимчасово перебувають у країнах ЄС [39].

Топ 10 країн, які приймають біженців із України

Країна	Кількість біженців	За даними управління верховного комісара ООН у справах біженців станом на 2023 р.
Польща	1,208 млн	5 липня
Германія	867 тис.	21 червня
Чехія	388 тис.	5 липня
Туреччина	145 тис.	19 травня
Італія	141,6 тис.	28 червня
Іспанія	125,8 тис.	4 липня
Франція	92,2 тис.	4 липня
Велика Британія	91 тис.	4 липня
Болгарія	84,5 тис	5 липня
Молдова	83,8 тис.	5 липня

Джерело: [41]

Кількість українських біженців продовжує зростати, так станом на жовтень 2023 р. показники зросли фактично в всіх країнах, згідно з Євростатом порівняно з кінцем вересня 2023 року бенефіціарна кількість тимчасового захисту українських громадян зросла в всіх країнах ЄС, окрім Данії, де спостерігається зниження на 4,5% (-1 700 осіб). Найбільше показник спостерігався в Німеччині (+20 465; +1,7%), Чехії (+6 490; + 1,8%) та Нідерландах (+4 005; +3,0%). Всього станом на 31 жовтня статус тимчасового захисту в країнах ЄС мали 4,24 мільйона громадян, які покинули Україну в результаті російського вторгнення [40].

До країн ЄС, що прийняли та оказали значну допомогу українським біженцям є Німеччина (1 215 365 осіб; 28,7% від загального числа), Польща (960 620; 22,7%) і Чехія (364 450; 8,6%) (рис 1.1).

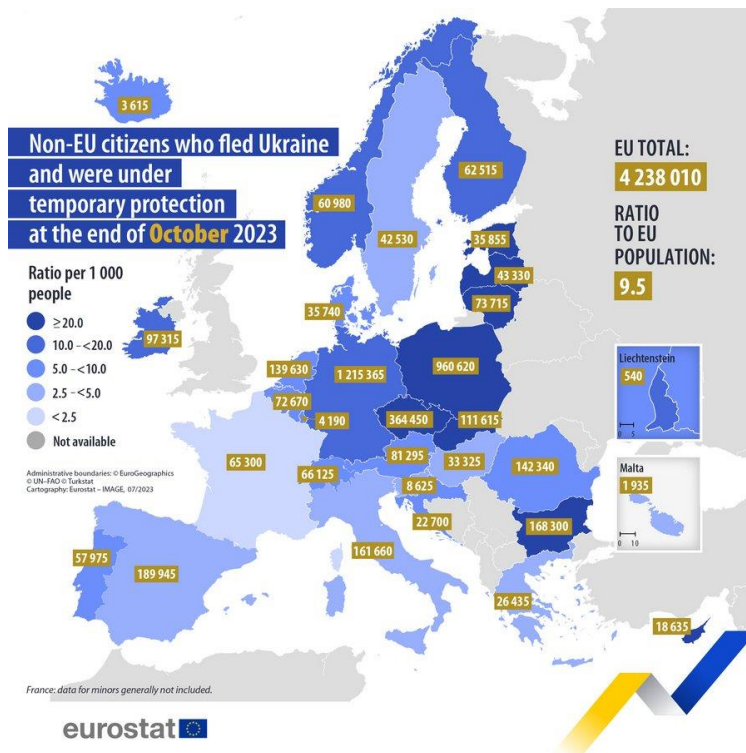

Рис 1.1. Країни ЄС, які прийняли українських біженців

Джерело: [42]

Санкційна політика ЄС є суттєвою складовою стримування ескалації країни-терориста. Відповідні обмежувальні заходи ЄС останнім часом вдосконалювалися та посилювалися. Станом на грудень 2023 р. ЄС запровадив 12-й пакет санкцій проти Росії, у лютому 2024 р.— 13, який передбачає заборону реекспорту до Росії, на прямий та непрямий імпорт, купівлю алмазів, було введено додаткові засоби щодо запобігання обходу санкцій, було додано 27 нових суб'єктів до списку підтримуючих військово-промисловий комплекс Росії.

Прецедент надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС ще до реформування та виконання попередньо поставлених умов, а також у нестабільних обставинах країни є унікальним явищем у європейській політиці. Для інтеграції Україні потрібно виконати сім указаних умов, щоб зберегти статус кандидата на вступ до ЄС, а в подальшому стати членом Євросоюзу. [43, 44]. Такий стрімкий прорив у відносинах України з ЄС є виразником політичної волі та підтримки країн ЄС, щоб Україна стала повноцінною частиною Європи. Так, була подана заявка про вступ до Європейського Союзу

вже через чотири дні після початку повномасштабної війни. Про політичну волю та підтримку свідчать неодноразові заяви Президента України В. Зеленського та інших політиків про те, що «Україна вже продемонструвала свою належність до Європи й відданість її ідеалам» та цілком заслуговує на те, щоб стати частиною об'єднаної Європи за скороченою процедурою» [45, 46].

Зі боку ЄС, країни-члени не одноголосно поставилася до ініціативи надання Україні статусу кандидата. Так, європейські лідери наголошували на тому, що «Україна є невід'ємною частиною Європи» та «вже належить до ЄС і Союз хоче, щоб вона приєдналася до нього з часом». Однак, погляди щодо перспектив реального вступу України до ЄС у такі важкі для України часи розійшлися [47]. Деякі представники країн ЄС виступали проти або навіть не приймали розглядання можливостей вступу України до ЄС у коротші часи. Такі заяви спостерігалися все частіше навіть після рекомендацій Єврокомісії та перед засіданням Європейського парламенту станом на 23 червня 2022 року, а також Європейської ради (23–24 червня 2022 р.). Так, міністр закордонних справ Німеччини Анналена Бербок, після візиту Києва 10 травня 2022 р. заявила, що для України не може бути «короткого шляху» до вступу в ЄС [48]. У тому числі політичний діяч Словенії Я. Янша заявив, що є низка країн Європи, які хочуть, щоб Україна не скоро продовжувала дії щодо вступу до ЄС [49]. У кінці травня 2022 р. прем'єр-міністр Італії М. Драгі заявив, що багато країн проти отримання Україною статусу кандидата, крім Італії, яка підтримує таке рішення [50]. Через декілька днів після публікації цієї заяви з'явилося уточнення, що йдеться передусім про Францію, Нідерланди та Австрію, а також Іспанію, які не прийняли ще остаточного рішення. Також 15 червня 2022 р. офіційні представники урядів Данії та Португалії, висловили рішуче небажання щодо приєднання України.

Утім, поступово неоднозначність європейських лідерів послаблювалася. Тиск зі сторони Президента України В. Зеленського та українських політиків, завдяки грамотній зовнішній політиці та активним візитам до Європи, а також

європейське суспільство сприяли рішучості щодо вступу України до ЄС. Також деякі європейські політики активно підтримували ідею надання членства Україні. Зокрема, представник Єврокомісії Урсула фон дер Ляен заявила про готовність України стати членом європейського суспільства [51, 52].

Серед важливих заходів, які впливають на процес євроінтеграції України є саміти ЄС–Україна. Останній 24 саміт відбувся 3 лютого 2023 р. в Києві за участі Президента України, Президента Європейської Ради та Президента Європейської Комісії. Найважливіше питання саміту стосовно євроінтеграції – це порядок денний початку переговорів щодо вступу. Зокрема, в оприлюдненій заяві йдеться про підтвердження ЄС щодо підтримки подальшої успішної інтеграції. ЄС дозволить перейти на наступний етап за умови виконання всіх умов Єврокомісії. В свою чергу Україна підтвердила серйозні наміри щодо ефективного викання всіх вимог для початку переговорної рамки щодо вступу України до ЄС. Також у заяві відзначається, що Єврокомісія активно стежить за проведенням реформ і втіленням рекомендацій та було відзначено активні дії України щодо виконання вимог, що є позитивним фактором на початку шляху до членства в ЄС [53].

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Проаналізувавши історію становлення відносин України та Європейського Союзу з боку євроінтеграційних процесів, виявивши досягнення та наслідки української співпраці з країнами ЄС, ведення та зміни в зовнішній політиці України, а також реакцію та підтримку європейського співтовариства в умовах повномасштабного вторгнення, можна виокремити такі аспекти:

По-перше, українська євроінтеграція розпочинається з моменту проголошення Незалежності України. За весь цей період спостерігалось активне зближення України до ЄС, незважаючи на важкі часи в деяких роках, – це стосується розробки певних програм та стратегій, проведення самітів Україна – ЄС, за весь період відбулося 24 Саміти - останній 3 лютого 2023 року; приєднання до міжнародних організацій, проведення реформ, завдяки чому спостерігалось значне покращення соціальних показників в країні; підписання Угод, таких як Угода про зону вільної торгівлі, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, а також Угода про надання Україні статусу кандидата в Євросоюз, що є найуспішнішим досягненням України у відносинах з ЄС. Наступним кроком є початок переговорів щодо вступу України, який прогнозується на червень 2024 року.

По-друге, зовнішня політика України спрямована на вектор підтримання демократичних європейських цінностей. З початку повномасштабного вторгнення головним завданням дипломатичного корпусу України є стабілізація економіки країни, пошук можливостей деескалації російських військ, а також на широкому порядку денному підняття питання ситуації в Україні в міжнародному суспільстві для залучення союзників та міжнародних партнерів – від фінансової, військової до гуманітарних допомог, а також утримання експансії країни-терориста міжнародним тиском. Це включає санкційні пакети та масштабну ізоляцію країни-терориста.

По-третє, підтримка європейського, а також міжнародного співтовариства є ключовим фактором та визначенням майбутнього України.

Міжнародні партнери засудили російську агресію та підтримують Україну, відстоюють її інтереси на міжнародному рівні та вживають заходи щодо стримування російської агресії. Незважаючи на неоднозначність деяких політиків стосовно інтеграції України та всебічної підтримки, міжнародне суспільство продовжує підтримувати Україну та інтегрувати її в європейський простір.

РОЗДІЛ 2 ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ

2.1 Ключові переваги та виклики євроінтеграційних досягнень України в умовах війни

23 червня 2022р. є історичною датою у відносинах України та ЄС. Незважаючи на повномасштабну війну та повну нестабільність в країні, ЄС надав Україні статус кандидата в Євросоюз, тим самим підтвердив свою позицію союзника та відкрив Україні перспективні можливості щодо подання успішної заявки на членство, а в подальшому і вступу до ЄС. Отримання статусу кандидата є визначною подією, оскільки це важливий показник, що країна довела, що готова стати частиною європейського простору та розпочати переговори щодо членства в ЄС. Це позиціонує країну-кандидата в європейській системі відносин та формує чіткий порядок денний щодо реформування законодавчих та інституційних процесів, запроваджених Єврокомісією [54].

Членство в ЄС — це довгострокова та складна перспектива, але не неможлива. Вона формує чітке бачення майбутнього та надає гарантію безпеки, розвитку та стабільності країні. Тому саме статус кандидата є новим етапом євроінтеграції, який відкриває критерії оцінки в реформуванні для подальшого початку переговорів для всіх зацікавлених сторін, зокрема, бізнесу, інвесторів, громадянського суспільства тощо. Чітке розуміння майбутнього та відчуття стабільності є дуже важливими в соціальному та морально-психологічному аспекті, оскільки під час війни, величезних втрат, руйнування інфраструктури, втрати територій, людям потрібна впевненість у завтрашньому дні, що надає вступ до ЄС [55].

Треба зауважити, що також важливими є політичні та економічні аспекти, які пов'язані з членством в ЄС. Зокрема йдеться про відбудову та відновлення України, що дозволить сформувати відповідні європейські

стандарти відновлення та забезпечити економічне і соціальне зближення до ЄС відповідно до політики вирівнювання ЄС (EU cohesion policy).

За останній рік Україна отримала від ЄС значну економічну та військову підтримку. Так, з кінця січня 2022 р. до середини січня 2024 р. ЄС зобов'язався надати майже 55 млрд євро фінансової, гуманітарної, військової допомоги. Серед компонентів цієї допомоги найбільший фінансовий – 34,7 млрд грн. (табл. 2.1). Однак під час війни він надається здебільшого у кредитній формі (частка кредитів – 73%). У той же час США надають фінансову підтримку Уряду України виключно в формі грантів [56].

Таблиця 2.1

Допомога ЄС Україні в період 24.01.2022 – 15.01.2023 в млрд євро

Країна (група країн)	Фінансова допомога	Гуманітарна допомога	Військова допомога	Разом
ЄС, колективні інститути та члени-країни	34,7	6,4	13,8	54,9
Країни-члени ЄС	4,4	4,8	10,7	19,9
Колективні інститути ЄС	30,3	1,6	3,1	35,0
- ЄС (Єврокомісія і Рада)	28,3	1,6	0,0	29,9
- Європейський фонд миру	0,0	0,0	3,1	3,1
- Європейський Інвестбанк	2,0	0,0	0,0	2,0

Джерело: [56]

Станом на 2023 рік, Україна потребувала від \$3502 до \$7503 млрд. для повного відновлення країни. Ці показники можуть зростати зі збільшенням руйнувань енергетичної інфраструктури. Згідно з потребуючою сумою щодо повноцінного відновлення, допомоги, яку отримує Україна зараз, недостатньо. Але на прикладі Польщі при вступі до ЄС та при приєднанні зафіксовано суттєве фінансування, що підняло країну до рівня ЄС. Очевидно, що таке

масштабне фінансування варто ефективно використати для потреб не лише відбудови як такої, але й для вирівнювання з країнами ЄС, забезпечивши модернізацію країни та її успішну інтеграцію [57].

Доступ до додаткового фінансування ЄС є важливою перевагою, яка надається країні-кандидату. Країни отримують так званий Інструмент допомоги перед вступом (Instrument for Pre-accession Assistance, IPA), який передбачає фінансову і технічну підтримку країн кандидатів. У 2014-2020рр. бюджет IPA склав €12,8 млрд., тоді як на період 2021-2027рр. у рамках цього інструменту передбачено €14,2 млрд. на фінансування процесу вступу [58]. Його основну мету поділено на п'ять тематичних пріоритетів (табл. 2.2). Бюджет IPA відіграє суттєву роль й для України. Однак потреби у її фінансуванні значно перевищують загальний бюджет IPA, та й завдання, що стоять перед країною зараз, значно амбітніші.

5 тематичних пріоритетів бюджету ІРА на. 2021-2027 рр.

Тематичні вікна	Усього млн євро	%
Вікно 1: Верховенство права, основні права та демократія	2089	15,13
Вікно 2: Належне управління, узгодження з acquis ЄС, добросусідські відносини та стратегічна комунікація	2291	16,59
Вікно 3: Зелений порядок денний і стійке підключення (транспортні та комунікаційні зв'язки)	5680	42,25
Вікно 4: Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання	3080	22,31
Вікно 5: Територіальне та транскордонне співробітництво	485	3,51
Загальний операційний бюджет	13 804	100
Адміністративні асигнування	357	-
Всього	14 162	100

Джерело: [58]

Станом на 2024 рік Україна отримала 4,6 млрд євро в рамках інструменту Ukraine Facility, що передбачає фінансову та технічну допомогу у період з 2024-2027 роки на суму 50 млрд євро протягом цього періоду. Ukraine Facility – це новий інструмент, розроблений ЄС, для фінансової підтримки відповідно до «Плану України», зосереджений на зміцненні економіки та макроекономічної стабільності. Ці кошти буде спрямовано на підтримку бюджету, інвестиційний фонд, а також на технічну та адміністративну підтримку. За умови виконання реформ та позитивної оцінки Єврокомісії Україна може отримати транш обсягом 1,5 млрд євро в рамках перехідного фінансування (табл 2.3) [59].

**Фінансова допомога Україні в рамках Інструменту Facility Ukraine
2024-2027 рр**

Напрямок фінансування	Сума допомоги в млрд євро
Бюджетна підтримка	38,27 млрд євро
Інвестиційний фонд	6,97 млрд євро
Технічна та адміністративна підтримка	4,76 млрд євро
Загалом	50 млрд євро

Джерело: Складено автором за матеріалами [59]

Основною перевагою отримання статусу кандидата та виконанню підготовки до членства є можливість подолання системних проблем в забезпеченні верховенства права, що є вирішальним у визначені європейського майбутнього для України, що буде наслідком виконання реформування, рекомендованого Єврокомісією. Рекомендаційні реформи включають: реформи Конституційного Суду, Судова реформа, антикорупційна реформа, реформа стосовно посиленню боротьби з відмиванням коштів тощо.

Статус кандидата для країни є потенційним притоком прямих іноземних інвестицій, оскільки приваблює інвесторів гарантованою безпекою та перспективним розвитком в майбутньому. Згідно з аналізом процесу вступу попередніх країн завдяки отриманню доступу до фінансових інструментів ЄС, спостерігався значний економічний зріст: збільшення ВВП, зростання робочих місць завдяки інвестиційним програмам, і як наслідок – залучення прямих іноземних інвестицій. Але попередні країни не були у стані війни та активних бойових дій, що є суттєвим ризиком та стримуючим фактором для інвесторів, особливо без впровадження Україною страхового механізму. З 2024 року український уряд розробив закон щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків [60], що є гарантією безпеки для іноземних інвесторів шляхом впровадження економічних реформ, а також страхування інвестицій від воєнних ризиків. Однак, ризики все одно залишаються поки йдуть активні

бойові дії, що означає очікування притоку іноземних інвестицій України може бути тільки після закінчення війни.

Вимір робочої сили і пом'якшення наслідків відтоку «мізків» є ще одним позитивним наслідком кандидатства в ЄС. Повномасштабна російська агресія спричинила масштабний відтік українців за кордон. Майже третина українців покинули країну у пошуках безпечного місця для своєї сім'ї. Станом на 2024 рік Україна займає 4 місце серед 177 країн світу за рівнем відтоку мізків з держави. Оскільки війна триває, українські біженці поступово адаптуються за кордоном та знаходять роботу, заповнюючи дефіцитний ринок праці ЄС та відправляють дітей до шкіл або університетів. 15% мігрантів не планують повертатися з-за кордону. Для заохочення людей повернутися Україні необхідно розробити післявоєнний сценарій з реалізацією покращення економічних й соціальних показників та збільшення робочих місць. Статус кандидата є гарантією безпеки та стабілізації економіки, а також майбутньою запорукою вільного руху людей, що привабить українців повернутися в мирну та безпечну Україну [61 с. 33].

Основний виклик, пов'язаний з євроінтеграцією України в сучасних умовах, - це залишитись у статусі кандидата на невизначено довгий строк. Така затримка може стати наслідком повільного або недостатньо ефективного реформування, оскільки для України все ще залишається на порядку денному антикорупційна реформа; або через неготовність ЄС рухатися далі, особливо з-за країн-членів, які не підтримують скоріший вступ України до ЄС, таких як Данія, Нідерланди та ще 7 країн, які пропонують альтернативні сценарії, але не членство в ЄС та блокують євроінтеграційний процес. В такій варіації статус країни-кандидата фактично буде, але членство не стане ближчим. Однак підтримка членства в ЄС в Україні залишається на міжнародному порядку денному.

Після отримання статусу кандидата наступним етапом для України є переговори щодо членства, які стосуються понад 30 розділів законодавства ЄС (Додаток А). Зазначимо, що цей процес є не тільки переговорною частиною, а

й узгодженням законодавчої та інституційної систем України з нормами і практиками ЄС. Вступ України до ЄС є перспективним напрямком в торгово-економічних відносинах з країнами ЄС. Серед сприятливих факторів слід виокремити достатньо високу підтримку українським суспільством європейського напрямку.

Отже, нині для України пріоритетним є виконання рекомендацій Єврокомісії та положень Угоди про асоціацію. По-перше, отримання позитивних результатів при виконанні всіх завдань призводить до прискореного євроінтеграційного руху та успішного реформування в умовах війни. По-друге, виконання Україною всіх завдань від Єврокомісії спонукатиме лідерів ЄС забезпечити відповідних умов для наступного етапу євроінтеграції, який буде фінальним етапом на шляху до ЄС.

2.2 Роль внутрішніх реформ та міжнародної співпраці в забезпеченні подальшого руху до ЄС

Після закінчення Євромайдану з 2014 р. Україна активно рухалася шляхом європейської інтеграції, а саме – активний розвиток фіксується з моменту підписання Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом та закріпила європейський вектор в нормативно-правових актах. За останні десять років Україна впровадила низку євроінтеграційних реформ та суттєво наблизилася до *acquis* ЄС, попри повномасштабне вторгнення з 2022 року та воєнний конфлікт на сході України. Проаналізувавши відносини України з ЄС за цей період можна зробити загальний висновок - позитивна динаміка відносин України і ЄС з 2014-2024 рр. Так, протягом цього часу спостерігаються позитивні тенденції у розвитку відносинах із ЄС, а саме модернізування та розширення нормативно-правової бази партнерства та секторального співробітництва, також надається потужна допомога та підтримка України зі сторони ЄС [58, с. 114]. Зокрема, на останньому 24 Саміті Україна-ЄС, який відбувся 3 лютого 2023 року, ЄС привітав позитивний

прогрес та зусилля України у проведенні реформ, зокрема судової реформи відповідно до Венеціанської комісії та реформи Конституційного Суду, висловив свою підтримку щодо євроінтеграційних дій України та підтвердив намір повного використання Угод з метою покращення економічних та торговельних відносин [62].

Щодо подальшого успішного руху України на євроінтеграційному шляху є імплементація цінностей та норм ЄС в український простір, якісне виконання пакета рекомендацій Єврокомісії, успішна реалізація реформ в різних сферах. Протягом останніх місяців 2024 р. Український Уряд зосередив зусилля на виконанні семи рекомендацій Єврокомісії, що були передумовою надання Україні статусу кандидата.

Статус кандидата в ЄС є черговим етапом євроінтеграції і в цьому етапі Україні потрібно зробити багато зусиль для ефективної реалізації всіх завдань та семи рекомендацій Єврокомісії. Цей етап є одним з найважливіших в євроінтеграційному процесі, оскільки є передумовою саме переговорів та членства в ЄС, а без необхідного реформування та імплементації європейської системи та цінностей це є неможливим. Слід зазначити, що Україна в свою чергу, отримавши рекомендації Єврокомісії, заявила, що готова та налаштована виконати всі завдання у найкоротші строки, до кінця поточного року. Мається на увазі такі реформи: реформування судової системи, боротьбу з корупцією і відмиванням коштів, втілення антиолігархічного закону, модернізацію національного законодавства в деяких сферах тощо [63]. Ще 25 жовтня 2022р. під час зустрічі з Президентом Німеччини Ф.Штайнмаєром, В.Зеленський було заявлено, що у найкоротші строки буде виконано всі рекомендації Єврокомісії, які стосуються інтеграції України в європейський простір [64].

Проаналізуємо підсумки, які були оприлюднені Єврокомісією 8 листопада 2023 року [65], реалізації 7 рекомендацій Єврокомісії, що є суттєвими в подальшому просуванні України на євроінтеграційному шляху.

Протягом звітнього періоду реформування сфери державного управління не досягнуто значних результатів, однак Україна вже має певний рівень підготовки у даній сфері. За період війни українська державна адміністрація довела свою стійкість, але цього не достатнього для європейського рівня. Реформа сповільнилася в таких секторах, як найм та відбір на основі заслуг, класифікація посад та заробітна плата. Ця сфера потрібна доопрацювання для успішної інтеграції в європейський простір.

Важливим напрямком забезпечення верховенства права є реформа Конституційного Суду України (КСУ), в якому Україна має продовжувати зусилля. Незважаючи на воєнний стан в країні, Україна продовжувала надання послуг в сфері правосуддя та досягла значного прогресу в реформуванні органів судової влади. Зокрема, у грудні 2022 року було звільнено 3 суддів і у складі Конституційного Суду України залишилося 13 осіб, що ускладнює як роботу КСУ, так і обрання його голови [63]. Потужним прогресом у реформуванні є ухвалення у грудні 2022р. Закону про порядок відбору кандидатур на посаду судді КСУ на конкурсних засадах. За 2023 рік Вищу Раду юстиції та Вищу Кваліфіковану Комісію суддів було відновлено залученням незалежних експертів, що дозволить уряду відновити заповнення нових вакансій суддів та перевірку кваліфікації, яке було призупинено у 2019 році.

Була оголошена рекомендація Єврокомісії щодо продовження судової реформи. Це обумовлено необхідністю утвердження справедливого та неупередженого судочинства, що відповідає нормам ЄС. Станом на кінець 2023 року виконання завдань судової реформи були успішно досягнуті. У серпні 2023 року було прийнято законодавство щодо забезпечення прозорості, який заснований на заслугах попереднього відбору суддів [64], а також було розпочато процес імплементації шляхом створення Дорадчої групи експертів та оголошення конкурсів до суддів.

Ключовою сферою для подальшої євроінтеграції України є боротьба з корупцією, що є найголовнішою умовою для переходу до наступного етапу.

Щодо боротьби з корупцією Україна має певний рівень підготовки та спостерігається позитивна тенденція розвитку. З огляду ефективності виконання реформ слід відзначити призначення 28 липня 2022 року детектива Національного антикорупційного бюро (НАБУ) О. Клименка новим керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САПУ). Протягом 2023 року були створені інституції комплексної антикорупційної інституційної бази, а також досягнуті результати розслідувань, судового переслідування та винесено справи у корупції на високому рівні. Успішне формування повноцінного та ефективного складу антикорупційних органів (таких як САП та НАБУ) має прямий вплив на динаміку прогресу боротьби з корупцією. Важливо забезпечити результативність та сталість антикорупційних зусиль, щоб ухвалені законодавчі акти і програми були ефективно реалізовані в антикорупційній практиці державних структур, а саме історії розслідувань, судових переслідувань, судових рішень у справах корупції на вищому рівні.

Рекомендація щодо боротьби з відмиванням коштів має відповідати стандартам Групи Розробки фінансових заходів протидії відмиванню грошей (FATF). За 2023 рік Україна виконала поставлені вимоги Єврокомісії. 6 вересня 2022 року Парламентом України було прийнято новий закон про кінцеву бенефіціарну власність щодо приведення у відповідність національного законодавства по боротьбі з відмиванням грошей до стандартів Групи фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Закон має вдосконалити подання юридичними особами інформації про кінцевих бенефіціарних власників та структуру власності до Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємців. Документ «дасть змогу підвищити ефективність проведення фінансового моніторингу, сприятиме виконанню міжнародних зобов'язань України у відповідній сфері». За 2023 рік в Україні було розроблено новий проєкт закону про адресні фінансові санкції та прийнято підзаконний акт про доказові стандарти для внесення фізичних та юридичних осіб до санкційних списків терористів. У травні 2023 року

Президент затвердив комплексний стратегічний план реформування правоохоронної сфери. Станом на 2023 рік Україна продовжила процес приведення законодавства по протидії відмиванню коштів згідно зі стандартами FATF. Так, у жовтні 2023 року було прийнято закон, що скасовує трирічне обмеження щодо політично-відомих осіб та повернулася до підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. У цій сфері Україна виконала всі поставлені вимоги, але потребує ще підтвердження за оцінкою Moneyval [64].

Однією з рекомендацій Єврокомісії є вдосконалення законодавства про медіа. Станом на кінець 2023 року Україна успішна виконала рекомендацію щодо боротьби з впливом приватних інтересів, прийняв у грудні 2022 року Закон «Про медіа», який охоплює всю систему національних медіа - від друкованих ЗМІ, телебачення та радіо до Інтернет-ЗМІ, електронних платформ і соціальних медіа. Ухвалення цього закону приводить законодавство України до відповідності Директиви ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги та надає повноваження незалежному медіа-регулятору України [65].

Основною задачею також було завершення реформа у сфері законодавчої бази для національних меншин. Важливим для реалізації євроінтеграційних завдань стало ухвалення 13 грудня 2022 року Закону «Про національні меншини (спільноти)». У вересні 2023 року Закон було змінено відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії, який було ухвалено 6 жовтня 2023 року [66]. Процес цього законодавчого акту був складним і тривалим, зокрема через воєнні дії. Однак, незважаючи на виклики, визначається досягнутий прогрес, але слід зазначити, що ця сфера потребує подальшого удосконалення.

Слід зазначити ще не менш важливе реформування щодо запровадження антиолігархічного закону для обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя. У цій сфері Україна прийняла ряд заходів для виконання цього завдання. Це стосується реалізації Плану дій щодо зменшення впливу олігархів, у тому числі було прийнято Закон щодо посилення Антимонопольного Комітету України та відновлення фінансової

звітності політичних партій. Незважаючи на певний прогрес, Україні потрібно прийнято закон щодо регулювання лобіювання відповідно до європейських стандартів, як частину олігархічного плану дій, однак на даний момент Уряд прийняв рішення відтермінувати прийняття Закону та підготувати зміни до нього протягом трьох місяців після закінчення воєнного стану.

Проаналізувавши всі 7 Рекомендацій Єврокомісії можна зробити висновок, що станом на кінець 2023 року виконано такі рекомендації: у сфері судової реформи, Конституційного Суду України, боротьби з відмиванням грошей та Закону ЗМІ щодо аудіовізуальних медіа послуг. Реформа по боротьбі з корупцією, запровадженню антиолігархічного закону та зміни законодавчої бази для національних меншин потребують подальшого удосконалювання та реалізації для успішної інтеграції в європейський простір.

Протягом 2022 р. надано різні оцінки щодо прогресу України у виконанні семи вимог, визначених Єврокомісією. Станом на серпень 2022 р. Центр «Нова Європа» оцінив прогрес у виконанні реформ у 4,4 бали із 10 [67]. Зважаючи на час, який пройшов від оприлюднення цих умов і час цієї перевірки, то Україна доволі добре просунулась у певних аспектах виконання поставлених умов. Зокрема, у сферах реформи ВРП і ВККС (7 балів), антикорупції (6 балів) та законодавства про медіа (6 балів). Ще низку сфер оцінено в 5 балів (див. табл. 1.). Утім, у деяких сферах просування було несуттєвим, зокрема реформа Конституційного Суду загалом не просунулася, ба навіть пішла врозріз із рекомендаціями Венеціанської комісії.

Уже станом на 27 вересня 2023 р. прогрес у виконанні реформ був оцінений у 8,1 балів з 10. Це на 84,09% більше ніж в порівнянні з 2022 роком (4,4 бали станом на 17.08.2022 р.). Оцінка була проведена після завершення Саміту 24 Україна-ЄС. Спостерігається помітний прогрес в усіх сферах реформування 7 вимог, окрім антиолігархічної реформи, що обумовлено призупиненням Українською владою реформування до закінчення воєнного стану. Зокрема, зміни відбулися у сферах реформування Конституційного

Суду: було 0 балів – стало 6, реформуванні ВРП та ВККС: було 7 балів – стало 9, законодавство про ЗМІ: було 6 – стало 10, законодавство про нацменшини оцінюється в 9 балів (було 5) тощо (табл 2.3) [68,69, 70].

Таблиця 2.4

**Прогрес України у виконанні семи вимог Єврокомісії в період з
2022-2023 роки**

Сфера реформування	Оцінка за 17.08.2022	Оцінка за 27.09.2023
Реформа Конституційного Суду	0	6
Реформи ВРП та ВККС	7	9
Антикорупційна діяльність САП і НАБУ	6	8,5
Боротьба з відмиванням коштів	5	6
Антиолігархічна реформа	2	-
Законодавство про медіа	6	10
Законодавство про нацменшини	5	9
Загальна оцінка за всі сфери (макс. 10)	4,4	8,1

Джерело: Складено автором за матеріалами [71, 70]

Тож, проаналізував виконання Україною 7 Рекомендацій Єврокомісії за такі періоди: 08.11.2022, 04.05.2023, 27.09.2023 (рис 2.1), можна зробити висновок, що виконання Рекомендацій Єврокомісії просувається в нормальному темпі, ураховуючи всі зовнішні й внутрішні обставини проведення необхідних реформ, Україна отримує гарні результати та значно покращила показники в 2023 році в порівнянні з 2022 роком. Тим самим Україна доказала, що готова до початку переговорного процесу щодо вступу до ЄС.

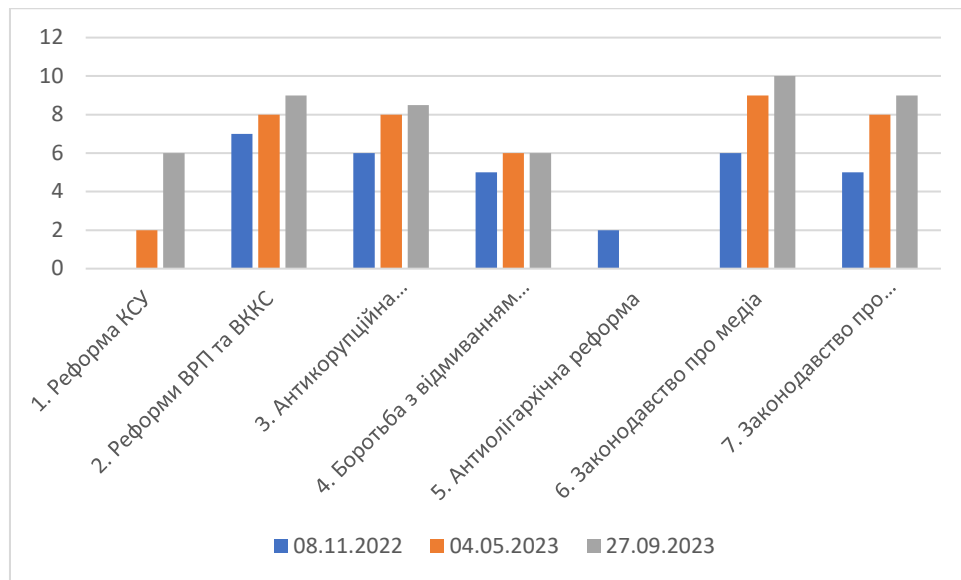

Рис 2.1. Динаміка виконання Україною 7 Рекомендацій Єврокомісії в період з 2022-2023 рр.

Джерело: Складено автором за матеріалами [70, 71]

Окрім рекомендованих Єврокомісією семи блоків необхідних реформ, не менш важливим залишається реалізація плану заходів із виконання Угоди про асоціацію та продовження імплементації норм *acquis* ЄС. (рис. 2.2) Так, загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію протягом 2023 р. збільшився на 5% і становить 77%. Найбільший прогрес за 2023 р. спостерігаємо у сферах захисту прав споживачів – +32 % (80 %), соціальної політики та трудових відносин – +25% (79%), навколишнього природного середовища та цивільного захисту – +16 % (77 %), громадське здоров'я – +12 (78 %), санітарні та фіто-санітарні заходи - +10% (82%) тощо. Відносно низький прогрес за 2022 р. і високий загальний прогрес спостерігаємо у сферах освіти, навчання й молоді – +8 % (94 %), інтелектуальна власність – +4 % (98 %), гуманітарна політика – +3% (94%), юстиції, свободи, безпеки, прав людини – +1 % (92 %), гуманітарній політиці – +2 % (91 %) тощо. За 2023 р. результати виконання завдань в рамках Угоди про Асоціацію становлять 88% [47]. Щодо імплементації норм *acquis* ЄС, то найвищий рівень готовності станом на лютий 2023 р. Україна демонструє в таких розділах *acquis* ЄС, як «Енергетика», «Митний союз», «Зовнішні відносини», «Зовнішня, безпекова та оборонна політика», з оцінкою 4 бали з 5. Задля успішного шляху

до початку переговорів, окрім вже перерахованих завдань, Україна виконала додаткові завдання від Єврокомісії: ухвалення урядового законопроекту про збільшення штатної чисельності НАБУ, виключення із закону про запобігання корупції положень щодо обмеження повноваження НАЗК, що здійснює перевірки; ухвалення закону про лобіювання за європейськими стандартами [72].

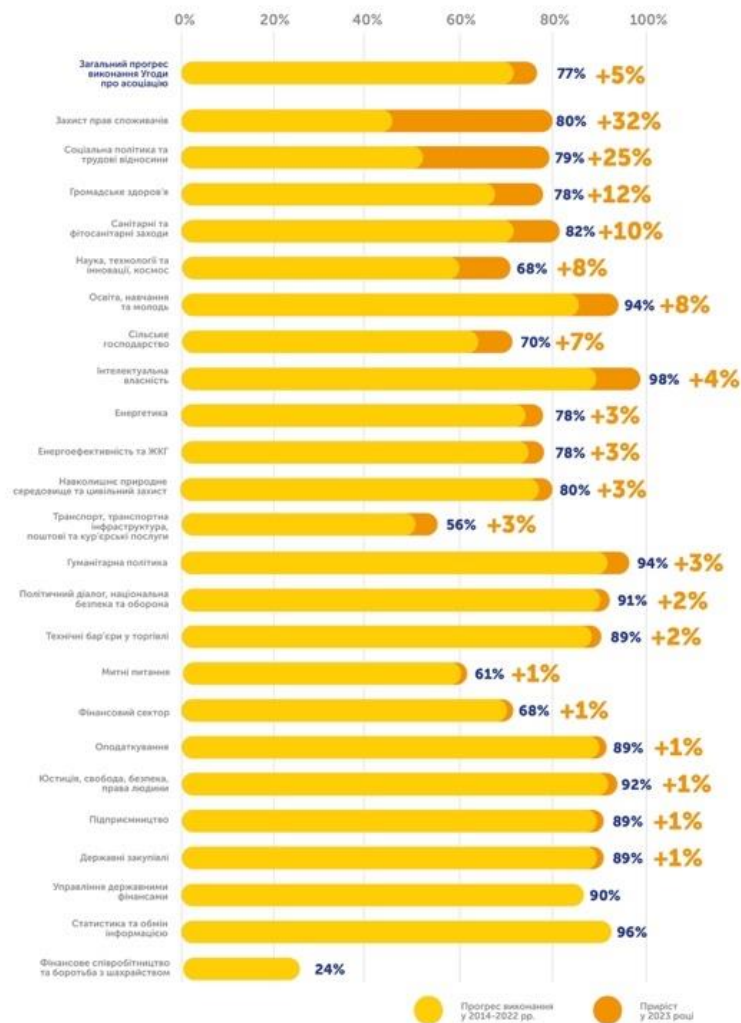

Рис 2.2. Загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію за сферами

Джерело: [72]

Отже, проаналізувавши стан виконання Україною домашніх завдань від Єврокомісії можна зазначити помітний прогрес. Це є важливим показником в умовах війни в Україні, яка містить загрозу не лише євроінтеграційному

напрямку України, а й її державності загалом. Треба зазначити, що реформи в цих та інших сферах мають продовжуватися, вдосконалюватися і ефективно здійснюватися у практичній діяльності державних структур України. Але вже реалізований комплекс відповідних реформ, заходів та ініціатив загалом має перспективу на позитивне рішення щодо започаткування переговорного процесу про вступ, а і в подальшому на вступ України до ЄС.

2.3 Сценарії та перспективи євроінтеграції України в умовах повоєнного розвитку

У попередніх розділах дослідження окреслювалися деякі чинники зовнішнього і внутрішнього характеру, які впливають на просування України до ЄС і які слід враховувати для усвідомлення сценаріїв і подальших перспектив євроінтеграції.

Наступним етапом євроінтеграції буде початок переговорів, Український Уряд робить багато зусиль для скорішого початку переговорів – проводить подальший тиск щодо скорішого початку, активну реформаторську діяльність. Політична воля з обох сторін, можливі успіхи Збройних Сил України, що наближає закінчення війни, тому станом на 2024 рік початок проведення переговорної рамки прогнозується на червень 2024 року. Така дата назначена через проведення виборів Європарламенту, які пройдуть у червні 2024 року. Тому наразі існує домовленість початку переговорів після закінчення виборів. Цей крок буде дуже важливим етапом євроінтеграції та значно пришвидшить наступні процедурні етапи вступу України до ЄС.

Рішення лідерів ЄС щодо започаткування з Україною переговорів про вступ має політичний характер. Україна вже довела, що готова до початку переговорної рамки, ефективно виконав завдання Єврокомісії. Але треба зазначити, що потребуються ще зусилля для остаточного рішення ЄС. На етапі надання Україні статусу кандидата було здійснено потужну політико-дипломатичну кампанію, щоб отримати позитивне рішення ЄС. Не можна

виключати, що таких зусиль потребуватиме також дії для початку переговорної рамки про вступ. Однак 14 грудня 2023 року було простежено позитивний настрій лідерів країн-членів ЄС – мається на увазі рішення започаткувати початок переговорів з Україною та рекомендацію Єврокомісії ухвалити організаційний аспект [73]. Це є важливим сигналом для перспективи початку переговорної рамки найближчим часом.

Також вагомими аргументом на позитивні результати в євроінтеграції України є домінуючі проукраїнські настрої серед суспільства та політичного корпусу ЄС. Зокрема, за результатами останнього опитування Євробарометру (жовтень-листопад 2023 р.), 74% громадян країн ЄС за подальшу підтримку України. Водночас 73% опитаних згодні з фінансовою, гуманітарною, військовою допомогою ЄС Україні, у тому числі й із санкціями проти Росії (Додаток В).

Еволюція відносин України та ЄС є першим таким досвідом в історії розширення ЄС. Нинішній етап інтеграції України є комплексом політико-безпекових факторів на геополітичному масштабі, що є вирішальним для майбутнього політичного устрою Європи та світу в цілому. З початку війни Україна стала епіцентром зіткнення колективного Заходу і агресивного Сходу. Це визначає виключність та цінність євроінтеграції України.

Україна ціною величезних втрат відстоює європейський вибір і у якомусь сенсі захищає ЄС від російського вторгнення. Під час виступу у Верховній Раді 1 липня 2023 року Президент України В. Зеленський зазначив, що процедура вступу не має займати довгий час [74]. Досвід євроінтеграції свідчить про успішність руху до ЄС, що обумовлено результатами діяльності українського уряду – здійснення ефективних проєвропейських реформ, а також наближення українського законодавства до стандартів Євросоюзу.

Євроінтеграція є геополітичним вибором України та громадян України, записаним в Конституції. Незважаючи на воєнний стан, Україна значно просувається на шляху євроінтеграції. Євросоюз, в свою чергу, надав безпрецедентну допомогу Україні. Однак у довгостроковій перспективі шлях

до Європейського Союзу видається не легким, оскільки пов'язан із численними викликами і найголовніший з них – це активні бойові дії на території України.

Розглянемо ключові чинники та можливі сценарії української євроінтеграції в майбутньому періоді. Треба зазначити, що безперечно Україна зможе досягнути потужних успіхів через виконання далі рекомендацій Єврокомісії, впровадженню необхідних реформ та головне їхнє використання за європейськими стандартами, також підтриманню дружніх дипломатичних відносин з міжнародними лідерами для розвитку торгово-економічних відносин, заохоченню фінансової та військової підтримки. Але основним чинником щодо приєднання України в ЄС є ситуація на фронті. Через активні бойові дії виникають багато економічних, гуманітарних та соціальних проблем, які перешкоджають успішній інтеграції в європейський простір. Тому майбутнє України залежить напряду від її військово-політичних успіхів.

Якщо розглядати найсприятливіший сценарій з урахуванням перемоги України найближчим часом, то завдяки потужної військової та фінансової допомоги ЄС та США, поставки важкого озброєння та впровадженню жорстких санкцій проти Росії, війна закінчиться, а країна-агресор об'явить капітуляцію та покине територію України. Буде створена світова мирна Угода, включаючи виплати репарацій та міжнародний трибунал. Велика ймовірність вступу України до НАТО, оскільки військовий досвід та успіх України у веденні війни зіграє важливу роль на східному фланзі НАТО. Україна продовжуватиме реформування всіх сфер та застосування їх до європейських стандартів та зосередиться на переговорній рамці щодо вступу до ЄС. Цей етап буде найскладнішим, оскільки може наступити повоєнна криза в економічних, соціальних та екологічних напрямках та буде багато завдань щодо впровадження та удосконалювання держави. Зокрема, реінтеграція Донбасу та започаткування антиолігархічної системи, що є важливим чинником щодо рішення ЄС. Імплементация сільськогосподарського та екологічного

законодавства Євросоюзу дозволить розмінувати територію України. ЄС продовжуватиме надавати потужну фінансову допомогу для всіх українських сфер. Можлива розробка спеціального Плану щодо відновлення Української інфраструктури згідно зі стандартами ЄС. Така перспектива свідчить про швидку євроінтеграцію України, враховуючи тенденцію ефективного виконання Україною європейських вимог та можливе приєднання до ЄС вже до 2033 року. Завдяки розширенню ЄС, країні відкриється доступ до всіх можливостей членства в ЄС – головне це підтримка миру та гарантії безпеки, що є передумовою повоєнного відновлення. З економічної точки зору – це розвинута економіка, підвищення загального добробуту країни, завдяки спільному ринку, залученню іноземних інвестицій, свободі дій задля мобільності руху громадян, капіталів, товарів і послуг. Такий розвиток подій буде заохочувати українців повертатися з-за кордону, тим самим зупинить масштабний відтік мізків. Новий європейський порядок буде ґрунтуватись на багатосторонності, де ЄС стане потужною опорою НАТО, володітиме своєю регулятивною владою та досягне значного прогресу в сфері стратегічної автономії у своїй обороні та економіках.

Зазначимо інші варіації розвитку подій, які не є найкращими, але необхідно взяти до уваги всі можливі сценарії. Існує вірогідність холодної війни на невизначений строк. Завдяки потужній допомозі США та ЄС Україні вдасться вийти на кордони 2014 року, що означає Донбас та Крим залишаться підконтрольними РФ та побудується так звана сіра зона. Буде продовжена гібридна війна та кібератаки з боку Росії. Західні партнери підтримуватимуть далі Україну та продовжуватимуть переговори щодо інтеграції в Євросоюз вже розділеної України. Перспектива членства в ЄС та НАТО буде складним та негарантованим шляхом, але посиляючись на прецедент на Кіпрі, все ж є можливе приєднання остаточної території до ЄС та НАТО. Іншим сценарієм є заморожений конфлікт, де підтримка ЄС та США буде маловірогідною. Рішення щодо підтримки України буде залежати від наступного Президента США та політико-дипломатичної стратегії України. Можливе створення нової

Угоди щодо припинення вогню, тимчасової незалежності Донбасу та визначенню нейтралітету України, що означає відказ від членства НАТО. На європейському напрямку послабиться бажання приєднувати Україну, посиляючись на нестабільність та слабку економіку й демократію в країні. Відновлювання країни продовжуватиме інвестори дружніх країн, залучаючи інвестиції у енергетичні та сільськогосподарські сектори економіки. Частка українських біженців залишиться за кордоном через відсутність гарантій безпеки та економічного й соціального розвитку, але будуть й ті, що повернуться заради відновлювання країни [75].

Також зазначимо нещодавній форсайт за Проектом CEU4U, що фінансується Європейським Союзом, де було визначено 5 сценаріїв (табл. 2.4), з яких в одному реалізована успішна євроінтеграція успішна, у двох сценаріях неуспішна, а ще у двох зовсім не реалізувалася [76]. Форсайт - це прогнозування можливих сценаріїв соціально-економічного й політичного розвитку у 10-20 річній перспективі. Зазвичай учасники в ньому беруть на себе відповідальність за втілення кращого сценарії майбутнього. На форсайт-сесії було зібрано разом представників Уряду, Парламенту, експортно-аналітичних центрів та профільних громадських організацій тощо. Дослідження проводилося в період до 2032 року. Важливими факторами успішного майбутнього України є стан інституцій, справедлива судова система, розвинена приватна сфера, стан освітнього сектору, система медіа та діджиталізація, ментальне здоров'я суспільства, підтримка європейських цінностей та стандартів. Ці чинники є найвпливовішими щодо європейського майбутнього України.

Успішна євроінтеграція присутня лише за одним сценарієм за умовами спроможності інституцій, справедливою судовою системою та розвинутому приватному сектору. У двох інших сценаріях євроінтеграція є ймовірною, оскільки невідомо рішення ЄС в умовах невиконання реформування Україною різних сфер. Більш ймовірно, що Україна лише залишиться на етапі кандидата чи переговорних процесів на тривалий час та буде отримувати допомогу в

відновлюванні країни в період повоєнного розвитку. Це зумовлено тим, що прийняття України означає виконання нею всіх вимог, а в цих сценаріях відсутній розвиток приватного сектору або правосуддя. Ще у двох сценаріях з-за відсутності розвитку приватної сфери та відсутності правосуддя але спроможних або неспроможних інституцій, є ймовірність авторитарної державної системи чи послабленню державних інституцій (табл 2.4).

Таблиця 2.5

Сценарії української Євроінтеграції з перспективою в 10 років

	Спроможні інституції Наявність правосуддя	Спроможні інституції Відсутність правосуддя	Неспроможні інституції Відсутність правосуддя
Розвиток приватної сфери («країна підприємців»)	Сценарій «Ми чемпіони»	Сценарій «Вбити дракона і стати драконом»	Сценарій «Гаїтізація»
Відсутність розвитку приватної сфери	Сценарій «Дитячий садок / Гетманцевщина»	Сценарій «1984/ Єдиний марафон»	

Джерело: [76]

Отже, успішна євроінтеграція України можлива за умови потужної підтримки партнерів, успіхів на фронті, а також якісній імплементації європейських цінностей, а саме: стабільний розвиток та реформування всіх сфер, особливо антиолігархічна, антикорупційна боротьба та реформування судової системи; виконання всіх рекомендацій та завдань ЄС. Важливим є також розвиток державних інституцій, ефективне та справедливе правосуддя, розвинена сфера приватного сектору. Український шлях до Євросоюзу є складним шляхом, в якому мають бути зацікавлені всі сторони – як Україна, так і ЄС. Взаємне переосмислення досвіду призведе до формування нового світового устрою зі спільними цінностями.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

В даному розділі було проаналізовано ключові переваги та виклики інтеграції України в європейський простір в умовах війни, внутрішні реформи та подальший розвиток відносин з ЄС. Найголовнішим досягненням України у відносинах з ЄС є отримання статусу кандидата та успішне виконання 7 рекомендацій Єврокомісії, що наближає Україну до початку переговорів з ЄС щодо приєднання.

Перспектива членства в ЄС визначає гарантії безпеки та стрімкий економічний й соціальний розвиток, у тому числі й відновлювання країни та залучення інвестицій та фінансової допомоги, що є важливою складовою як в умовах війни, так і в повоєнний розвиток. З 2022 року Україна отримала колосальну економічну, військову та гуманітарну підтримку в розмірі 55 млрд євро. Статус країни-кандидата відкрив Україні додаткову допомогу – Інструмент допомоги перед вступом (IPA), розраховану до 2027 року. Також було запроваджено фінансову та технічну допомогу в рамках Ukraine Facility.

Основним викликом було виявлено довгостроковий стан статусу-кандидата без подальшого розвитку та переходу на новий етап, а саме – початку переговорів щодо вступу. Зазначимо, що деякі міжнародні лідери не підтримують скорішу інтеграцію України, що також заважає євроінтеграційному прогресу України.

З моменту надання Україні статусу кандидата, Єврокомісія надала Україні 7 основних рекомендацій щодо впровадження необхідних реформ. Станом на 2024 рік Україна успішно впоралася з усіма завданнями Єврокомісії та загальна оцінка становить 8,1 бали, які включали реформування Конституційного Суду, судової системи, антикорупційної діяльності, антиолігархічна реформа, боротьба з відмиванням коштів, а також законодавство про нацменшини та ЗМІ. Спостерігається також прогрес у виконанні завдань угоди про Асоціацію.

Успішне просування України в напрямку євроінтеграції відіграє суттєву роль у майбутньому України, однак важливим чинником також залишається успіхи Збройних Сил України та військова підтримка західних партнерів. Без потужної фінансової, військової та гуманітарної допомоги від США та ЄС, перемога України та скоріше закінчення війни виявиться складним шляхом з неочікуваним кінцем, оскільки зараз ефективне реформування та військові успіхи України є найголовнішими факторами у реалізації подальшої успішної євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

Отже, проаналізував євроінтеграційний шлях України до ЄС з моменту набуття Незалежності України, розглянув основні досягнення та виклики євроінтеграції, визначивши сучасний стан євроінтеграційних процесів, можна визначити перспективи подальшої інтеграції України в європейський простір в умовах повоєнного розвитку. На сучасному етапі спостерігається помітний і доволі стрімкий прогрес, що обумовлено отриманням України статусу кандидата в ЄС та успішному виконанню вимог Єврокомісії. Треба зазначити, що повномасштабне вторгнення значно сприяло суттєвому прогресу України у відносинах з ЄС – зміцнилася солідарність та підтримка західних партнерів спостерігається проєвропейській вибір й підтримка влади суспільством та в цілому об'єднання української нації.

Утім, набуття статусу кандидата – це лише черговий етап євроінтеграції. Однозначним залишається також те, що Україна остаточно довела не лише свою відданість європейським цінностям, та й остаточно визначила європейський вектор як невідворотний. Наступним кроком є початок переговорів щодо вступу, що залишається відкритим, коли саме ЄС запровадить початок, а в довгостроковій перспективі, коли Україна стане повноправним членом Євросоюзу.

Війна не послабила рішучості України продовжувати реформування та твердо вирішила добитися необхідних умов щодо започаткування переговорної рамки у найкоротші строки. Своєю чергою, статус кандидата слід оцінювати як віру та мотивацію у краще майбутнє в такі темні часи, що є важливим для громадян з точки зору морально-психологічного стану українців, які протистоять російській агресії, воюючи за свій європейський вибір.

Однак, попри всі переваги й перспективи, статус кандидата є не тільки суттєвим сигналом щодо дійсної можливості приєднання до європейського простору, але й черговим етапом української євроінтеграції, успішність якої залежить в удосконалюванні української системи, втіленню європейських

цінностей та політико-правової системи. Зі всіма цими аспектами Україна досягла значних успіхів, що вкотре доводить бажання України стати членом європейського суспільства.

Згідно з проведенням в роботі аналізом було створено прогноз щодо подальшої євроінтеграції України як в найближчому часі, так і в період повоєнного розвитку. Визначено, що існує ряд сценаріїв розвитку подій – від найсприятливіших для України до менш вигідних, та їх вплив на відносини України з ЄС. Зазначимо головні фактори для досягнення Україною успішних результатів стосовно євроінтеграційного шляху та розвитку держави:

- 1) Вивчено теоретичні засади євроінтеграційних процесів України. Виявлено 6 етапів розвитку відносин між Україною та ЄС з моменту набуття Незалежності. Потужність Євросоюзу забезпечує високий добробут, стабільність, гарантує надійний соціальний захист та безпеку громадянам України.
- 2) Охарактеризовано зміни в зовнішній політиці та визначено роль міжнародного співтовариства у підтримці України. Продовження тиску українською владою та підтримування на порядку денному теми України на міжнародній арені є важливою складовою для скорішого початку переговорної рамки щодо вступу України до Євросоюзу, оскільки така політика залучає нову підтримку як міжнародних лідерів, так і суспільства, а інтеграція України, в свою чергу, є вирішальним аспектом у геополітичному масштабі;
- 3) Визначено ключові переваги та виклики євроінтеграційних досягнень України в умовах війни. Важливим залишається реалізація заходів із виконання Угоди про Асоціацію, оскільки це наближає Українську державу до європейських норм та принципів
- 4) Охарактеризовано роль внутрішніх реформ та міжнародної співпраці в забезпеченні подальшого руху України до ЄС. Визначено необхідність та важливість виконання основних та додаткових рекомендаційних вимог Єврокомісії, тому що результати мають

прямий вплив на прийняття рішень ЄС щодо подальшого розвитку євроінтеграції.

- 5) Проаналізовано сценарії та перспективи євроінтеграції України в умовах повоєнного розвитку. Суттєвими сприяючими факторами євроінтеграції України є спроможність інституцій, запровадження справедливої судової системи, розвиток приватного сектору, тому що за умови відсутності одного з цих показників знижується вірогідність успішності держави. Зазначимо, що залучення фінансової та військової підтримки для отримання успіхів на полі бою є вирішальною складовою для майбутнього України, тому що ЄС не прийме Україну в якості повноправного члену Союзу у фазі активних бойових дій та окупованих територій;

Отже, існує ряд факторів внутрішнього і зовнішнього характеру, від яких залежить ефективна євроінтеграція України. Попереду ще багато складних дій щодо досягнення успішних результатів. Однак згідно з аналізом, рішучість та налаштованість України, а також потужна підтримка західних партнерів та їх ентузіазм щодо прийняття України як частину Європейського та Євроатлантичного альянсу веде до успішного просування України в євроінтеграційний простір вже впродовж найближчих десятиріч, що є вирішальним з геополітичної точки зору для майбутнього устрою Європи і світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001 - 1440 с.
2. Назаренко М. О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/dis%20Naz.pdf>.
3. Europejskich integration https://migrant-integration.ec.europa.eu/eu-grid/european-integration-network_en
4. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. // : за ред. Л.В. Губерського. - К. : Знання, 751 с.
5. Артьомов І.В., Стрельцов в.Ю. Інтеграція європейська Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.. ; за ред.. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. - К. : НАДУ. - 2010 -. 820 с.
6. Європейська інтеграція та Україна :Навч.-метод. посібник. - К. : Макрос, - 480 с. - (Україна на шляху до Європи)
7. Сучасна соціально-економічна модель України: її головні ознаки, результати впровадження, доцільність зміцнення: монографія / за В. Б. Романченко, м. Київ Національна академія державного управління при Президентові України: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2020/24.pdf
8. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429: Декларація про державний суверенітет України. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
9. Кривоногова А. В. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС. [Електронний ресурс] – URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11329/1/Krивonogova__%20386-391.pdf
10. ДИРЕКТИВА РАДИ від 19 грудня 1991 року про річну звітність і консолідовану звітність суб'єктів господарювання у сфері страхування

- [Електронний ресурс]. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_190#Text
11. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції : навчальний посібник / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков. - Х. ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. - 496 с. ISBN 978-966-285-214-1
12. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Про Положення про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України [Електронний ресурс]. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48/2003#Text>
13. Міністерство Закордонних Справ України // Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) [Електронний ресурс]. - URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-z-bezpeki-i-spivrobitnictva-v-yevropi>
14. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Кордон. – 2-ге вид. – Київ: Центр учб. літ., 2010. – 171 с.:http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001108
15. Програма інтеграції України до Європейського Союзу Верховна Рада України [Електронний ресурс]. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text>
16. Зібрання актів європейського права. – К. : Ред. журн. «Право України», 2013. – (Дод. до юрид. журн. «Право України»). Вип. 2 : Європейський Союз / упоряд. К. В. Смирнова ; за заг. ред. В. І. Муравйова. – 2013. – 1064 с.
17. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance-status/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf (дата звернення 18.04.2016 р.)
18. Zygierewicz, 2020 Association agreement between the EU and Ukraine. European Implementation Assessment (update). European Parliamentary Research

Service:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642844/EPRS_STU\(2020\)642844_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642844/EPRS_STU(2020)642844_EN.pdf)

19. Зібрання актів європейського права. – К. : Ред. журн. «Право України», 2013. – (Дод. до юрид. журн. «Право України»). Вип. 2 : Європейський Союз / упоряд. К. В. Смирнова ; за заг. ред. В. І. Муравйова. – 2013. – 1064 с.

20. European Commission Association Implementation Report on Ukraine. Joint staff working document (SWD (2020) 329 final). https://eeas.europa.eu/sites/default/files/2020_ukraine_association_implementation_report_final.pdf

21. European Parliament, 2021 European Parliament resolution of 11 February 2021 on the implementation of the EU Association Agreement with Ukraine (2019/2202(INI)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0050_EN.html

22. Офіційне інтернет-представництво Президента України, 2020, 6 жовтня. Спільна заява за підсумками 22-го Саміту Україна – ЄС. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-22-go-samitu-ukrayina-yes-643>

23. Європейська правда. Кандидат авансом: 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516/> (дата звернення: 23.03.2023)

24. Саміт Україна-ЄС 3 лютого у Києві [Електронний ресурс]. - URL: <https://rubryka.com/article/ukraine-eu-summit-february/amp/>

25. Natolin4Capacity Project [Електронний ресурс]. - URL: <https://natolin4cb.eu/the-project/>

26. ENTSO-E надала "Укренерго" статус члена з 1 січня 2024 року [Електронний ресурс]. - URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/entso-e-vyrishyla-nadaty-ukrenerho-status-chlena-z-1-sichnia-2024-roku>

27. Переговорна рамка щодо вступу України до ЄС [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-politics/3839463-ocikuemo-zatverdzen-na-evropejskimi-liderami-ramki-peregovoriv-sodo-vstupu-ukraini-v-es-zelenskij.html>
28. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 р. № 2680-VIII. [Електронний ресурс]. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19>
29. Основні напрями зовнішньої політики України (м. Київ, 2 липня 1993 року) // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 37 (14 вересня). — С. 942.
30. Українська призма: Зовнішня політика 2022. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка» - Київ, 2023. - 308 с.
31. Зовнішня політика України: підсумки 2022 року та прогнози на 2023-й. URL: <https://hromadske.ua/posts/zovnishnya-politika-ukrayini-pidsumki-2022-roku-ta-prognozi-na-2023-j>
32. Why joining NATO and the EU are life or death issues for so many Ukrainians. URL: <https://www.grid.news/story/global/2023/03/07/why-joining-nato-and-the-eu-are-life-or-death-issues-for-so-many-ukrainians/>
33. Аналітична доповідь «Європейська інтеграція в умовах війни: виклики і перспективи» грудень 2022 р. — Михайло Пашков співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки Razumkow Center
34. Кваша, О. С., Синякова, А. В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / головн. Ред. М. М. Палінчак. Ужгород, 2019, вип. 23, ч. 1, с. 112–117

35. Joint statement following the 23rd EU-Ukraine Summit. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/52383/20211012-joint-statement-final.pdf> (дата звернення: 20.03.2023)
36. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260
37. Ukraine: EU sets up a cyber lab for the Ukrainian Armed Forces. The diplomatic Service of the European Union: https://www.eeas.europa.eu/eeas/ukraine-eu-sets-cyber-lab-ukrainian-armed-forces_en
38. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи - Ред. Журн. «Національна безпека і оборона» № 1-2, 2022. Центр Разумкова
39. Migration and Home Affairs. - Temporary Protection. - An official website EU: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/temporary-protection_en
40. Дані Євростату за кількістю осіб зі статусом захисту в ЄС. - Електронний ресурс: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20231110-1>
41. Data Browser Eurostat [Електронний ресурс]. - URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM__custom_7394287/default/table?lang=en
42. Population change - Demographic balance and crude rates at national level: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_GIND__custom_7394299/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=f261d105-8118-4d3f-8405-93afee636f3e
43. Communication from the commission to the European Parliament, the European Council and the Council. Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. [Електронний ресурс]. - URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10321-2022-INIT/en/pdf> (data zvernennia: 21.03.2023).
44. Європейська правда. Кандидат авансом: 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус. [Електронний ресурс]. –

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516/> (дата звернення: 23.03.2023)

45. Суспільне новини. «Ми готові»: Зеленський закликав прийняти Україну в ЄС за скороченою процедурою. [Електронний ресурс]. - URL: <https://suspilne.media/236197-mi-gotovi-zelenskiy-zaklikav-prijnati-ukrainu-v-es-za-skorocenou-procedurou/> (дата звернення: 23.03.2023).

46. Politico. As Russia invades, Ukraine makes appeal for EU membership. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.politico.eu/article/ukraine-european-union-membership-appeal-volodymyr-zelenskiy-russia-war/> (дата звернення: 24.03.2023)

47. Відкрите небо і труднощі перспективи членства. Головне про саміт Україна–ЄС. BBC News Україна. Галина Корба. 12 жовт. 2021. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-58889192> (дата звернення: 20.03.2023).

48. Politico Germany tells Ukraine ‘no shortcut’ to EU membership as Baerbock meets Zelensky. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.politico.eu/article/annalena-baerbock-no-shortcut-ukrainian-eu-membership/> (дата звернення: 24.03.2023).

49. Прем'єр Словенії: є країни, які хотіли б лишити Україну в «залі очікування» ЄС. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/31/7140339/> (дата звернення: 29.03.2023).

50. Всі великі країни ЄС, крім Італії, проти надання Україні статусу кандидата на вступ – Драгі. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/31/7140381/> (дата звернення: 29.03.2023)

51. EU's von der Leyen tells Zelenskiy opinion on membership ready next week. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.reuters.com/world/europe/eus-von-der-leyen-discuss-ukraines-eu-member-ship-progress-with-zelenskiy-2022-06-11/> (дата звернення: 30.03.2023)

52. Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the preparation of the European Council meeting. [Електронний ресурс]. - URL: https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/en/speech_22_3965 (дата звернення: 30.03.2023)
53. Joint statement following the 24th EU-Ukraine Summit. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/03/joint-statement-following-the-24th-eu-ukraine-summit/> (дата звернення: 27.03.2023)
54. Єдиний Урядовий веб-портал Виконавчої Влади України [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>
55. А.М. Цятковська: Євроінтеграційна стратегія України: генеза та особливості реалізації // Theory and practice of jurisprudence 2 (16), 2-2, 2019
56. Кількісний інститут світової економіки: Ukraine Support Tracker - Methodological Update & New Results on Aid "Allocation" (Febr. 2024): https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/IfW-Publications/fisimport/95955d13-780f-4801-bd42-03d0c68b2107-Methodological-Update-Feb-2024_UST.pdf
57. Євроінтеграція: кризь терени до зірок - доктор економічних наук Тетяна Богдан [Електронний ресурс]. - URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/549521_ievrointegratsiya_kriz_tereni.html
58. Країна-кандидат до ЄС: яке фінансування доступне Україні з Фондів Союзу // Інститут аналітики та Абвокації // Марія Мигаль // 07.07.2023 URL: <https://iaa.org.ua/articles/krayina-kandydat-do-yes-yake-finansuvannya-dostupne-ukrayini-z-fondiv-soyuzu/>
59. Центр «Нова Європа». Кандидат Check-2: де Україна перебуває у виконанні семи рекомендацій ЄС щодо кандидатства. URL: <http://neweurope.org.ua/visual-materials/13214/> (дата звернення: 26.03.2023)

60. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України// Електронний ресурс: Україна отримала 4,5 млрд євро від ЄС в рамках Інструменту Ukraine Facility | Кабінет Міністрів України
61. Бурлай Т. Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції // Соціальні виклики повоєнної європейської інтеграції України: матер. III Всеукр. наук.-метод. конф. (Суми, 18 червня 2022 р.) / ред.колегія : В.М. Завгородня, А.М. Куліш, та ін. - Суми : Сумський державний університет, 2022. - 230 с. -
62. Закон України про: Про внесення змін до Закону України "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності" щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків
63. Троє суддів КСУ пішли у відставку. — Укрінформ, 7 грудня 2022р., [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3629508-troe-suddiv-ksu-pisli-u-vidstavku.html>.
64. Кандидат авансом: 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус. — Українська правда, 18 червня 2022р., <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516>.
65. ЗВІТ ПРО ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ // Україна-Європа // 2023 Рік
66. Закон України Про національні меншини (спільноти) України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 46, ст.114) [Електронний ресурс]. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
67. Чи склав парламент іспит від ЄС? Аналіз виконання Україною критеріїв Єврокомісії. — Європейська правда, 14 грудня 2022р., <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/12/14/7152454>.
68. Joint statement following the 23rd EU-Ukraine Summit. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/52383/20211012-joint-statement-final.pdf> (дата звернення: 20.03.2023)

69. Закон України про: Про внесення змін до Закону України "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності" щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків
70. Головна - Аналітика - Кандидат Check-4: де Україна перебуває у виконанні 7 рекомендацій ЄС: <http://neweurope.org.ua/analytics/kandydat-check-4-de-ukrayina-perebuvaye-u-vykonanni-7-rekomendatsij-yes/>
71. Центр «Нова Європа». Кандидат Check-2: де Україна перебуває у виконанні семи рекомендацій ЄС щодо кандидатства. [Електронний ресурс]. - URL: <http://neweurope.org.ua/visual-materials/13214/> (дата звернення: 26.03.2023)
72. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 р. <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-mizh-Ukrayinoyu-ta-YEvropejskym-Soyuzom-za-2023-rik.pdf>
73. Чи склав парламент іспит від ЄС? Аналіз виконання Україною критеріїв Єврокомісії. — Європейська правда, 14 грудня 2022р., <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/12/14/7152454>.
74. Шлях України до членства в ЄС не повинен займати роки чи десятиліття — Зеленський. — Слово і Діло, 1 липня 2022р. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/01/novyna/polityka/shlyax-ukrayiny-chlenstva-yes-ne-povynen-zajmaty-roky-chy-desyatylittya-zelenskyj>.
75. Foresight on possible scenarios of Ukraine's European integration was held in Kyiv — official EU website URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/foresight-possible-scenarios-ukraines-european-integration-was-held-kyiv_en?s=232 (16.09.2022)
76. Валерій Пекар: 5 сценаріїв руху до ЄС: що може зробити євроінтеграцію вдалою, а що – зупинити її — Європейська правда // 19.10.2023р.

ДОДАТКИ

Додаток А

Розділи законодавства ЄС

Розділ 1	Вільний рух товарів	Розділ 19	Соціальна політика та зайнятість
Розділ 2	Свобода пересування працівників	Розділ 20	Підприємництво та промислова політика
Розділ 3	Право заснування та свобода надання послуг	Розділ 21	Транс'європейські мережі
Розділ 4	Вільний рух капіталу	Розділ 22	Регіональна політика та координація структурних елементів
Розділ 5	Державні закупівлі	Розділ 23	Судова влада
Розділ 6	Право компаній	Розділ 24	Правосуддя, свобода та безпека
Розділ 7	Право інтелектуальної власності	Розділ 25	Наука та дослідження
Розділ 8	Конкурентна політика	Розділ 26	Освіта і культура
Розділ 9	Фінансові послуги	Розділ 27	Навколишнє середовище
Розділ 10	Інформаційне суспільство ЗМІ	Розділ 28	Захист споживачів і здоров'я
Розділ 11	Сільське господарство та розвиток сільських територій	Розділ 29	Митний союз
Розділ 12	Безпека харчових продуктів, ветеринарна політика	Розділ 30	Зовнішні відносини
Розділ 13	Рибальство	Розділ 31	Зовнішня політика
Розділ 14	Транспортна політика	Розділ 32	Фінансовий контроль
Розділ 15	Енергія	Розділ 33	Фінансові та бюджетні положення
Розділ 16	Оподаткування	Розділ 34	Інституції
Розділ 17	Економічна та монетарна політика	Розділ 35	Інші питання
Розділ 18	Статистика		

Додаток Б

Хронологія договірно-правового співробітництва України і ЄС

Дата	Подія
1993, 2 липня	вперше був проголошено намір України розбудовувати відносини з ЄС на принципах інтеграції у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України»
1994, 14 червня	Угода про партнерство та співробітництво (УПС) стала першою правовою основою відносин між Україною та ЄС, яка започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань
1998, 11 червня	розроблено Стратегію інтеграції України до ЄС
2005, 21 лютого	під час засідання Ради з питань співробітництва схвалено План дій Україна-ЄС – двосторонній політичний документ, який дав змогу суттєво розширити двостороннє співробітництво України до ЄС без внесення змін до чинної договірно-правової бази. План дій містив перелік конкретизованих зобов'язань України у сфері зміцнення демократичних інституцій, боротьби з корупцією, структурних економічних реформ та заходів по розвитку співпраці з ЄС
2007, 5 березня	з огляду на завершення у березні 2008 року 10-річного терміну дії УПС, Україна та ЄС розпочали переговорний процес щодо укладення нової угоди між сторонами. На період до укладення нової угоди чинність УПС щороку автоматично продовжується за взаємною згодою сторін.
2008, 18 лютого	після завершення вступу України до Світової організації торгівлі були започатковані переговори щодо створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкриває шлях до лібералізації руху товарів, капіталів та послуг
2009	відповідно до домовленостей, досягнутих в ході Паризького саміту Україна-ЄС, сторонами був розроблений та схвалений Порядок денний асоціації (ПДА), який замінив План дій Україна – ЄС та поставив собі за мету слугувати орієнтиром для проведення реформ в Україні
2010, 1 липня	Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (в редакції від 1 січня 2015 року). Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є “забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС”
2012, 30 березня	текст майбутньої Угоди було парафовано главами переговорних команд України та ЄС
2014, 21 березня	підписано політичну частину Угоди про асоціацію
2014, 27 червня	підписано економічну частину Угоди про асоціацію
2014, 16 вересня	Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС
2023, 28 лютого	Президент України, прем'єр-міністр та спікер Верховної Ради спільно підписали заявку на членство у Європейському Союзі європейської держави Україна.

Додаток В

Проукраїнські настрої громадян та політичного істеблішменту ЄС

QB6. And what is your opinion on each of the following statements? Please tell for each statement, whether you are for it or against it. (EU27) (%)

A reinforcement of EU external borders with more European border guards and coast guards

A common European Asylum system

● For ● Against ● Refusal (SPONTANEOUS) ● Don't know

ST100 Oct/Nov 2023

Providing humanitarian support to the people affected by the war

Welcoming into the EU people fleeing the war

Providing financial support to Ukraine

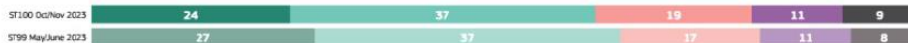
Imposing economic sanctions on Russian government, companies and individuals

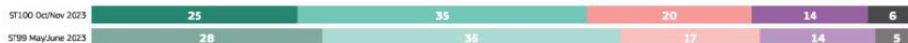
Banning state-owned media such as Sputnik and Russia Today from broadcasting in the EU

Granting candidate status as a potential Member of the EU to Ukraine

Financing the purchase and supply of military equipment to Ukraine

● Totally agree ● Tend to agree ● Tend to disagree ● Totally disagree ● Don't know

Додаток Г

Динаміка позицій України у міжнародних рейтингах 2014-2021 рр.

№	Рейтинговий показник	Ключові сфери оцінювання	2014 р.	2021р.
1	Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index)	Рівень корумпованості системи державного управління країни. Ризики щодо зіткнення з хабарництвом чи іншими корупційними практиками ведення бізнесу в країні.	142 місце серед 175 країн світу	117 місце серед 179 країн світу
2	Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index), розраховується МНГО «Transparency International»	Рівень корумпованості системи державного управління країни. Ризики, що люди / компанії зіткнуться з хабарництвом чи іншими корупційними практиками ведення бізнесу в країні.	142 місце серед 175 країн світу	117 місце серед 179 країн світу
3	Індекс свободи преси (World Press Freedom Index), розраховується МНГО «Репортери без кордонів»	– законодавча база, яка регулює діяльність ЗМІ, – наявність прямих атак і непрямих джерел тиску на журналістів і ЗМІ, – залежність ЗМІ від політичного впливу, – рівень самоцензури журналістів.	127 місце серед 180 країн світу	96 місце серед 180 країн світу
4	Індекс ведення бізнесу (Doing Business Index), розраховується Групою Світового банку	Сприятливість створених державою умов для ведення бізнесу в національній економіці.	87 місце серед 189 країн світу	64 місце серед 190 країн світу
5	Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), розраховується Всесвітнім економічним форумом	Чинники національної конкурентоспроможності: якість інститутів, стан інфраструктури, макроекономічна стабільність, інноваційна активність, продуктивність праці і зайнятість, рівень освіти, людський капітал. (2013–2014 pp.)	84 місце серед 148 країн світу	83 місце серед 141 країни світу

6	Індекс процвітання Інституту Legatum (Legatum Prosperity Index)	Досягнення країн світу з точки зору їхнього благополуччя; функціонування держави у сферах: управління; економіки; підприємництва; освіти; охорони здоров'я; безпеки; особистих свобод; соціального капіталу; стану довкілля.	63 місце серед 142 країн світу	92 місце серед 167 країн світу
7	Індекс людського розвитку (Human Development Index), розраховується ПРООН	– доходи населення (ВВП на душу населення, за ПКС); – освіченість населення (рівень грамотності серед дітей і молоді); – очікувана тривалість життя.	83 місце серед 187 країн світу	74 місце серед 189 країн світу
8	Валовий національний індекс щастя (Gross National Happiness Index), розраховується міжнародним проектом «Мережа рішень сталого розвитку» при ООН	– результати опитувань жителів щодо того, наскільки щасливими вони себе почувають, ВВП на душу населення, – очікувана тривалість життя, – наявність громадянських свобод, – почуття безпеки і впевненості в завтрашньому дні, – гарантії зайнятості, – рівень довіри в суспільстві.	87 місце серед 156 країн світу	123 місце серед 149 країн світу

Додаток Д

10 принципів дипломатії воєнного часу у 2023 р.

Принцип	Опис
---------	------

1	Відповідність міжнародних заяв внутрішнім реформам	Зосередження в адвокації на діях, зроблених на шляху до членства, а не політичній відповідальності відповідних організацій.
2	Перехід стратегічних комунікацій на рівень індивідуального підходу	врахування прагматичних інтересів партнерів, доведення партнерам щодо вигідної позиції підтримування України в майбутній перспективі.
3	Активізація діалогу з великим бізнесом та транснаціональними корпораціями	Це є важливим напрямком, оскільки ці актори зможуть стати локомотивом післявоєнного відновлення країни та лобістами проукраїнської політики у відповідних країнах.
4	Лідерство України у міжнародних організаціях	щодо питань із подоланням наслідків російської агресії, набуття Україною значного досвіду через війну, актуальні питання щодо ядерного нерозповсюдження, безпеки критичної інфраструктури, захисту від сексуального насильства під час війни, прав дітей під час конфліктів, покарання за воєнні злочини тощо.
5	Особисті візити	Візити дипломатів України до країн-співробітників
6	Часові рамки	Врахування у 2023 році часових рамок щодо підготовки рішень та адвокації на користь України.
7	Залучення потенціалу країн-партнерів	Задля розвитку стосунків із третіми країнами та регіонами, де не спостерігалася активна дипломатична участь.
8	Поєднання політичного лідерства України та країн-партнерів	поглиблення окремих напрямів дипломатії воєнного часу, що потребують широкого міжнародного розголосу.
9	Посилення кадрового потенціалу закордонних дипломатичних установ	розв'язання питань некомплектованості, припинення практики зволікання з призначенням очільників, оперативне відкриття ПУ, які були анонсовані у 2022 році.
10	Синергія державних органів та представників експертного середовища та громадських організацій	Просування України на міжнародному рівні та відстоювання національних інтересів країни. Зокрема вирішення виїзду експертів на важливі міжнародні заходи